

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr. 203 Winter 2025



Inhoud

Uit het archief	3
Vogels houden van Breda:	4
Liniepark	
Breda en de Torenvalk	5
Broedseizoen Liesbos	7
De Halsbandparkiet	9
De Kramsvogel	15
Verslag Zweden	17
Lezingen	18
Ooievaars van Breda	19
Soorten Management Plan	22
Natuurgebied in de regio:	23
Mattemburgh	
Dagje vogelen met Jac van Peer	24
Bijzondere waarneming;	25
De Zwarte Ooievaar	
Waarnemingen	26

Van de redactie

Vanaf nu nog een dikkere Hup

Onze redactie is uitgebreid. Wij zijn erg blij dat John Frijters de redactie van t Hupke is komen versterken. John heeft al eerder aan t Hupke meegewerkt maar heeft nu meer tijd gekregen om zijn kwaliteiten ten toon te spreiden. Ditmaal in een artikel over de Halsbandparkiet. Op maar liefst 6 bladzijden vol met foto's, teksten en tabellen kunnen we hiervan kennis nemen.

Veel leesplezier.
Jan en Martin

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar.
Bank NL76 INGB 0001 0637 12

Bestuur

Maurice Verschuren (voorzitter)
Ger Duijf (secretaris)
Luuk Wagenaars (penningmeester)
Ineke Buijnsters (PR & communicatie.)
Kees Wijnen (IT + ledenadm.)
Laurie Rijdsdijk (bio-secretaris)

Vormgeving en opmaak

Martin van Leest

Redactie 't Hupke

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl
De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoudelijke teksten.

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt
Ria Lambregts (foto's)
Ineke Buijnsters
Wilma Rasink

Tekstcorrectie

Betsie Staal
Hella Ligthart

Website

www.westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ger Duijf / Jac van Peer
website@westbrabantsevwg.nl

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 maart
Aanleveren kopij 1 februari
Manier van aanleveren kopij, zie info op de website.
't Hupke is ook te vinden op onze website.
Wenst u t Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar;
secretaris@westbrabantsevwg.nl

Foto omslag: Leo Wijering

't Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door:
Printwall Breda

Stadsvogels	Willem Veenhuizen
	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen
	roofvogels@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest
	uilen@westbrabantsevwg.nl
Watervogels	vacant
Weidevogels	Agnes van der Sanden
	weidevogels@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben
	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl
De Kamertjes	Oscar Loos
	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Knotwerkgroep	Rob Fisscher
	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
4 ^e Bergboezem	Kees Wijnen
	4ebergboezem@westbrabantsevwg.nl
Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters
	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Excursies	Giggi van Melick
	excursies@westbrabantsevwg.nl
Lezingen	Wilma Rasink
	lezingen@westbrabantsevwg.nl
Cursussen	Jan Benoist
	cursussen@westbrabantsevwg.nl

Beste Leden,

In het nieuwe jaar gaan we naar een ander clublokaal, te beginnen met de nieuwjaarsbijeenkomst van 12 januari 2026. We gaan elkaar voortaan treffen in Effen, in De Kievitslaar. Na 13 jaar verlaten we De Wegwijzer met een beetje pijn in het hart. We waren en zijn in De Wegwijzer altijd heel erg welkom geweest en mochten graag gebruik maken van de accommodatie en niet te vergeten de bar. De nieuwe eigenaren hebben een fantastische visie op De Wegwijzer als buurthuis en als plaats waar jong en oud uit de wijk elkaar kunnen ontmoeten. Ze hebben het buurthuis voorzien van een frisse look, en met sport- en fitnessvoorzieningen meer uitnodigend gemaakt. Maar ja, er zijn nu voor ons geen geschikte ruimtes meer.

Voor onze bijeenkomsten zoals cursussen, lezingen, ALV en nieuwjaarsbijeenkomst hebben we een nieuw onderdak gezocht en gevonden in De Kievitslaar. Er stopt daar elk half uur een bus voor de deur en er is ruim voldoende parkeergelegenheid. Ze kunnen de ruimte garanderen voor een redelijke prijs en op een vaste avond. Echter, niet meer op donderdag; voortaan is maandagavond onze vogelvriendenavond.

Wat voor een vogelvriend bent u eigenlijk? Iemand die het leuk vindt om alle vogels in de tuin te kennen en die dat al jaren volgt? Dat schijnt in Engeland veel voor te komen; Engelse vogelaars kijken graag naar gedrag. Of bent u eerder een Duitse vogelaar? Die meten graag: hoeveel gram, hoe lang, hoe snel "ist der Vogel"? Nederlanders zijn echte tellers en een nieuwe generatie vogelaars mag graag soorten jagen. Maakt niet uit wat voor vogelaar u bent. Er valt op allerlei manieren heel wat te beleven met vogels. Dat plezier wil je graag met anderen delen; De West Brabantse Vogelwerkgroep is een prima platform om elkaar te inspireren. Het bestuur wenst alle leden weer een prachtig vogeljaar in 2026 toe.

Uw voorzitter
Maurice Verschuren

De hiernaast staande column van Biemeus is er een uit de oude doos. De column is uit t Hupke van 2011 en toen hadden we ook al grote problemen met een kabinet die niet echt veel op had met de natuur. Het credo was; geld verdienen anders kunnen we de natuur niet redden. Wat de natuurinstanties wel bereikt hebben is de Hedwigepolder terug te geven aan de natuur. Gaat dat zien..... is zeer de moeite waard.

Botte bijl in de natuur

Is natuurbescherming een linkse hobby? Natuurlijk niet. De natuur is er voor iedereen, rijk en arm, en heeft niets met politieke voorkeur te maken of er moeten economische belangen een rol spelen. Het is uiterst laakbaar dat partijen de natuurbescherming in een hoek duwen die zij niet verdient. Over demoniseren gesproken. Ten onrechte wordt natuur evenals cultuur en ontwikkelingshulp door de huidige regering ernstig gedupeerd door onevenredige hoge bezuinigingen van 40 procent. Het lijkt wel bijtjesdag (om oude veten uit te vechten). Voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) wordt geen geld meer beschikbaar gesteld, waardoor ook vrijwel voltooide projecten niet afgewerkt kunnen worden. Het budget voor Staatsbosbeheer wordt gehalveerd, er moeten zelfs 15.000 hectaren natuur afgestoten worden. De Haringvlietsluizen worden niet op een kier gezet. Daardoor kunnen zalm, forel en aal niet stroomopwaarts zwemmen om te paaien. Ondanks een verdrag met België is men niet van plan om de Hedwigepolder te ontpolderen. Dat was noodzakelijk als natuurcompensatie voor het uitdiepen van de Westerschelde. Daardoor zijn veel slikken verloren gegaan. Eerder gemaakte afspraken met de Europese Unie worden botweg genegeerd. Wij hebben echter deze regering democratisch gekozen, een regering die met een heel kleine meerderheid een grote minderheid tegen zich inneemt door eerder genomen besluiten terug te draaien. Boeren en natuurbeschermers kunnen goed samenwerken, maar een van de regeringspartijen gaat nog steeds door, zoals zolang gebruikelijk was, beide partijen uit elkaar te drijven en zelfs tegen elkaar op te zetten. De natuur zou veel landbouwgrond opslokken. Dat is beslist niet waar: de meeste grond gaat naar woningbouw, bedrijventerreinen en nieuwe wegen. Voor onze veiligheid moet er ruimte voor water komen. Om verdroging tegen te gaan moet water ter plaatse vastgehouden kunnen worden. Te lang zijn deze problemen genegeerd. Wat kunnen wij doen? Protesteren en de regering terugfluiten, in ieder geval luid laten horen dat wij niet akkoord gaan met de draconische bezuinigingen.

Biemeus

De Grote Lijster

Ook nu weer een artikel over een vogel die we allemaal wel kennen. Ik heb sterk de indruk dat er veel veranderd is. Toen ik begon met naar vogels kijken, zag je hem vooral in boomgaarden en tuinen, nu moet je goed zoeken in het bos. Ik heb wederom aan Hans van der Sanden gevraagd om ons archief te doorzoeken op deze vogel, dat leverde toch weer 1600 gegevens op. Opvallend is wel dat er tussen 1996 en 2006 geen enkele waarneming is. Dat wordt daarna goedgemaakt door het intreden van digitaal invoeren op www.waarneming.nl.

De eerste waarneming is in 1970 opgeschreven door een onbekende vogelaar. De meeste waarnemingen (10) worden dat jaar gedaan in Nieuw-Ginneken, misschien door dezelfde waarnemer, dat is mij niet bekend.

Een overzicht van de waarnemingen staat in de volgende tabel:

periode	aantal getelde Grote Lijsters	aantal waarnemingen in archief	gemiddeld aantal per waarneming
1961-1970	12	17	1,4
1971-1980	17	63	3,7
1981-1990	10	22	2,2
1991-2000	12	25	2,1
2001-2010	96	199	2,1
2011-2020	566	815	1,4
2021-2025	493	627	1,3

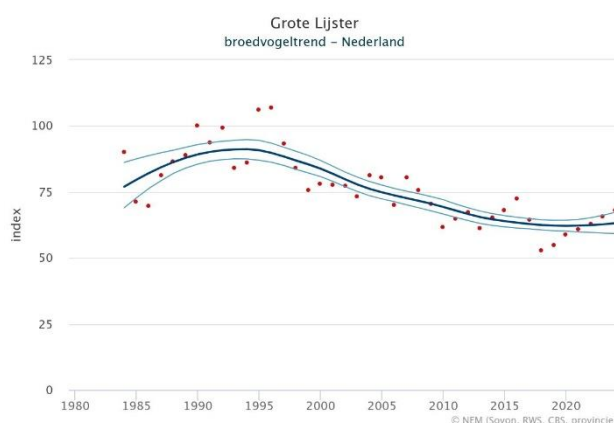
Wat je direct ziet in deze tabel is de enorme toename aan waarnemingen na 2008, de start van het digitale tijdperk voor vogelaars. Dat zegt in mijn ogen niets over de veranderingen in zijn biotoop.

In de Avifauna van Noord-Brabant staat dat de eerste melding uit 1914, van een al 30 jaar broedende Grote Lijster, afkomstig is uit Breda. Kortom in de 19^e eeuw was de soort al in de stad als broedgeval bekend. Typisch is wel dat het een broedgeval in de stad is, waar de soort het alleen naar de zin heeft als er voldoende voedsel en nestgelegenheid is. Nou dat kan goed zo zijn, want er waren toen zeker voldoende graslanden en bomen in de stad te vinden.

In de Atlas van de Nederlandse Broedvogels wordt gezegd dat de Grote Lijster bij voorkeur broedt in een halfopen landschap met hoog opgaand hout, loofbossen, parken, landgoederen, verwaarloosde oude tuinen, begraafplaatsen en oude boomgaarden. Dat herinner ik me ook, dat hij daar zat te zingen, en wel al vroeg in het voorjaar. Die boomgaarden met hoogstambomen hebben plaats gemaakt voor grotere laagstam boomgaarden waar hij dus juist niet meer broedt. Ook blijkt uit dit boek dat de vogel overal op de zandgronden voorkomt, evenals in de duinen met bos erop.

In de Atlas van de West-Brabantse Broedvogels wordt ingegaan op de moeilijkheden die er zijn om territoria van de vogel vast te stellen. Hun territorium is namelijk behoorlijk groot en je kunt hem van heel ver horen zingen, van wel 2 km. Overlappen zijn dus goed mogelijk. De dichtste populaties zijn in die tijd vastgesteld in parken en op begraafplaatsen.

Ook in de Vogelatlas van Nederland wordt gesproken over een geleidelijke achteruitgang van de Grote Lijster. Deels wordt dat toegeschreven aan de omzetting van grasland in akkers met mais, en aan verdere verstedelijking van het buitengebied. Brabant wordt steeds drukker dat zie je wel om je heen.



Zoals in bovenstaande figuur te zien valt, is de afname ingezet rond de eeuwwisseling. Laten we aannemen dat de trend een horizontale lijn zal worden.



Grote lijster, foto: Saxifraga - Theo Verstrael

Piet van Iersel

Bronnen
Avifauna van Noord-Brabant, FJH van Erve e.a.. (1967)
Atlas van de Nederlandse Broedvogels, Sovon (1979)
Atlas van de West-Brabantse Broedvogels, NPN media Breda (2007)
Atlas van de Nederlandse Broedvogels, Sovon (2002)
Vogelatlas van Nederland, Sovon (2018)
Ardea 3 pag 104 (1914)
<https://stats.sovon.nl/stats/soort/>

Vogels houden van Breda

Liniepark van ontstaan tot heden

Ligging algemeen

Het Liniepark is ongeveer 6 hectare groot, en wordt omsloten door de Nieuwe Kadijk (is de noordelijke rondweg), Archimedesstraat en de Lachapellestraat. Eigenlijk gelegen midden in de stedelijke bebouwing van Breda in de wijk Doornbos-Linie.



Liniepark, foto: Willem Veenhuizen

Historie

Rond de jaren 1900 was het park er nog niet. Er waren akkers en weilandjes, veelal omsloten door houtsingels van elzen. Er werden klein fruit en groenten verbouwd, gezien de naam van de herberg 'De Druif'; deze is al sinds 1850 op de kaart te zien, misschien nog wel eerder....

In 1959 en 1960 is op de huidige locatie een waterplas gegraven, waar later parkeerplaatsen zijn aangelegd; het was toen alleen nog maar een soort van vijver met gazons en enkele bomen. In 1969 en 1970 zijn er meer groene parkelementen bijgekomen.

Rond 2000 is er een moskee gebouwd, waarna het park verder is ingericht met een basketbalveld, recent nog een klimspeelwerktuig, en een hondenuitlaatplaats.

En er was in 2021 zelfs nog ruimte voor een 'tiny forest' (een dichtbegroeid inheems bos, klein van oppervlak). Het waterschap Brabantse Delta heeft, samen met de Gemeente Breda, een infobord geplaatst om de burger te informeren op de verhoogde kans op blauwalgen, vandaar ook de fontein om meer zuurstof in het water te verkrijgen.

Beplantingen, huidige situatie

Het park heeft een mooie natuurlijke uitstraling; vooral de met riet begroeide lage oevers, overgaand in gazon en soms ruige vegetatie, doen daarom heel natuurlijk aan. De waterpartij heeft een mooie oppervlakte en zal voor diverse waterplanten (waterlelie) en watervogels een uitdaging zijn om te groeien en er te verblijven. Er staan verspreid in het gazon nog wat oude essen en wilgen, met plaatselijk enkele dichte beplantingen in groepen van rododendron, en bramen.

Vogel- en natuurkwaliteiten

Periode 1970-2002

Wat het vogelleven betreft is er weinig of niets bekend over het voorkomen van diverse vogelsoorten in en rondom het park in deze periode.

De meer algemene soorten zullen er toen wel aanwezig zijn geweest: Merel, Ekster, Zwarte Kraai, Vink, Tjiftjaf, Kool- en Pimpelmees, Meerkoet en Wilde Eend.

Periode 2002-2008

In 2002 is dit gebied onderzocht (gekarteerd) door Raymond van Breemen. Enkele van de belangrijkste territoriumhoudende vogelsoorten: Merel 10, Zanglijster 1, Spreeuw 1, Heggenmus 5, Tjiftjaf 1, Winterkoning 2, Roodborst 2, Zwartkop 1, Vink 3, Houtduif 3, Turkse Tortel 3, Pimpelmees 3, Koolmees 3, Wilde eend en soepeend diverse aanwezig, Meerkoet 1-3, Waterhoen 3, Fuut met 3 jongen.

Periode 2010-heden

Al 15 jaar telt Raymond, met vele leden, de watervogels in de bebouwde kom van Breda. Dit in het kader van de nationale watervogeltellingen van SOVON en de provincie Noord-Brabant. Dus ook het Liniepark en andere parken in Breda. Natuurlijk komen hier diverse aantallen eenden voor, soms Kuifeend, en meer waarnemingen van Fuut en Aalscholver.

Tegenwoordig komen er ook diverse groepjes Grote Canadese Ganzen gras eten of blijven er overnachten. Ook Kokmeeuwen en zelfs een keer een Dodaars worden er waargenomen en op 17 maart 2024 enkele halsbandparkieten!



Liniepark, foto: Willem Veenhuizen

Vogeltechnische kwaliteiten met aanbevelingen

Enkele gazondelen kunnen als doorgroeiberm (zoomvegetatie) fungeren, waardoor meer voedsel voor insecten en diverse vogelsoorten bereikbaar komen. Stroken met inheemse bloemen (voor meer fleur en kleur) voor insectenhabitat zijn wenselijk.

Een groenblijvende haag, afgewisseld met beshoudende heesters, langs het hekwerk van de hondenuitlaatplaats is aan te bevelen. Zowel voor de honden wat rustiger alsmede fraaier voor het park, en mogelijk dat er zich enkele vogelsoorten in vestigen of er voedsel uit halen. Er mag hier en daar best een afvalbak geplaatst worden om de hondenontlasting in te verzamelen, met een voorraad plasticzakjes per bak erbij om de hondenbezitter nog meer te motiveren (dit geldt voor alle parken en groenstroken in de stad)!

Vogels houden van Breda

Het Liniepark is een klein en rustig park, maar toch met opvallende vogelkwaliteiten zo midden in de vernieuwende stedelijke (bouw)omgeving.

Bronnen

P. van Iersel, H. van der Sanden, A. van der Sanden, W. Veenhuizen 2009: Vogels (houden) van Breda, NPM Breda. Waarneming.nl 2025: diverse geraadpleegd.

Erfgoedweb Breda, Topotijdreis.nl

Breda stad in een park, kaart en atlas 1^e editie juli 2020.

Amersfoort/RD New, 1:10.000.

Archief West Brabantse Vogelwerkgroep: H. van der Sanden.

Met dank aan Raymond van Breemen en Hans en Agnes van der Sanden voor extra informatie!



Liniepark, foto: Willem Veenhuizen

Willem Veenhuizen

Vogels van het Liniepark



Heggenmus, foto: Ria Lambregts



Merel, foto: Ria Lambregts

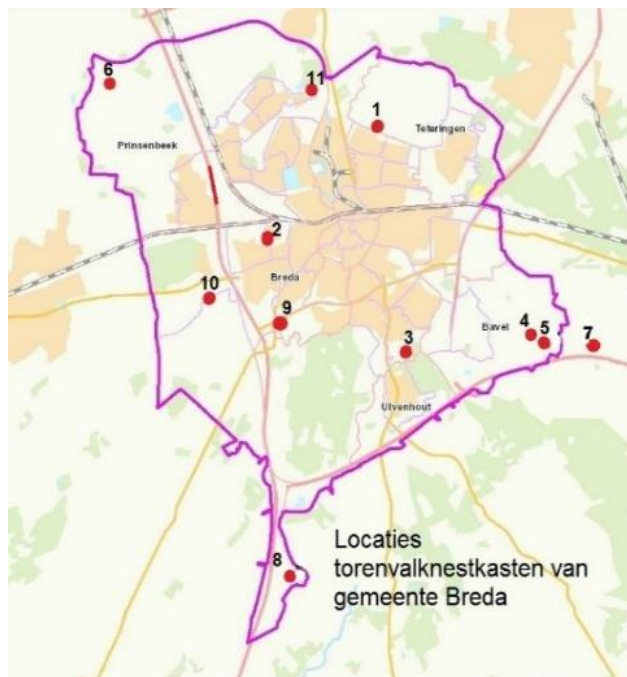
Breda en de Torenvalk 2025

Sovon en Vogelbescherming Nederland hebben 2025 uitgeroepen tot het jaar van de Torenvalk. Eén van de vragen is: waar broedt de Torenvalk? De Torenvalk is in Nederland hoofdzakelijk een nestkastbroeder. Als er geen nestkasten beschikbaar zijn, gebruiken ze nesten van andere vogels zoals Eksters of Zwarte Kraaien. Door het in kaart brengen van zoveel mogelijk nesten van broedende Torenvalken, hopen we in 2025 een dekkend beeld te krijgen van de beschikbaarheid van nestkasten door het land.

In 2015 werd in de gemeente Breda een uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar het broedsucces van de Torenvalk. Het onderzoek vond plaats in samenwerking met Mathilde Jeroense, destijds tweedejaars stagiaire Natuur en Milieu aan het Prinsentuin College te Breda. Binnen de gemeentegrenzen staan elf nestkasten, verspreid over verschillende natuurgebieden die beheerd worden door de Gemeente Breda. Van deze kasten waren er vijf bezet. In vier van deze kasten werd succesvol gebroed, de jongen zijn uitgevlogen, wat destijds wees op een goed broedseizoen en geschikte nestomstandigheden in de omgeving. Bovenstaande is na te lezen in 't Hupke nr. 146, winter 2015.

Sindsdien is de bezettingsgraad laag. Helaas is in 2025 'schraalhans koning', er was maar één kast succesvol van de elf kasten die zich bevinden in de natuurgebieden van de gemeente.

De torenvalkkasten worden elk jaar schoongemaakt en indien nodig gerepareerd of vervangen, door medewerkers van de ecoploeg van de Gemeente Breda.

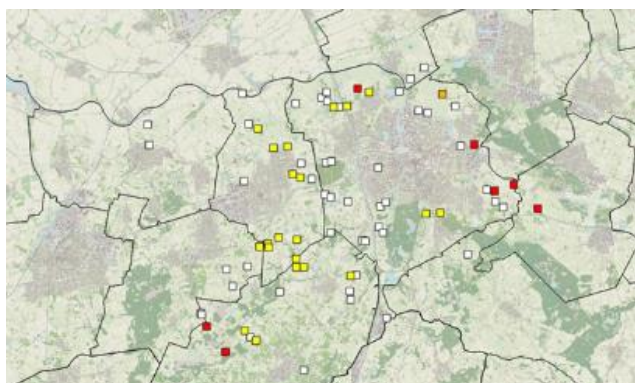


Vogels houden van Breda

Torenvalken gemeente Breda	kast nummer		X	Y
Zwarte dijk	1		113313	408190
Westerprkiaan	2		110299	399725
Wolfslaandreef	3		114181	396887
Gilzewouwerbeek	4		117607	397603
Gilzewouwerbeek	5		118091	397256
Hooglaarsestraat	6		105092	403723
Leijweg	7		118800	398694
Hazelidonk	8		110833	390379
Schipperspad	9		110807	397588
Hazerdweg	10		108418	397619
Asterd	11		111627	404504

Naar aanleiding van het jaar van de Torenvalk, hebben we de kasten weer gemonitord. Via de nieuwsbrief hebben we een oproep gedaan aan leden om nestkasten die zij weten te staan, te melden. Jan Benoist, die namens de vogelwerkgroep voor Brabants Landschap rond Breda het 'erven plus project' coördineert, heeft de deelnemers die via het project een torenvalkkast hebben, benaderd over het broedsucces. Helaas waren er geen broedparen bij de 'erven plus gastgevers'.

In totaal hebben we vijftien negentig kasten in kaart gebracht (inclusief de kasten van Gemeente Breda en van 'het erven plus project'). Het resultaat was acht bewoonde kasten met Torenvalken. Het kunnen er meer zijn maar daar hebben we geen gegevens van ontvangen. Op 30 mei zijn vier jongen geringd door Andre de Pijper, in Bavel. Alle vier de jongen zijn 12 juni succesvol uitgevlogen, meldde enthousiaste bewoner Joeri Decae. Roelofien van der Geest heeft een broedpaar gevolgd in Molenschot, en deed hier verslag van totdat de jongen succesvol zijn uitgevlogen.



Kaart 2025 Torenvalkkasten: J Frijters

- Torenvalk
- Holenduif
- niet bezet
- onbekend

Het overzicht van het aantal kasten is niet compleet. Die we wel in kaart hebben gebracht, hebben we gerapporteerd aan Sovon. Belangrijke knelpunten zijn onder andere: gebrek aan goede nestplaatsen (veel nestkasten zijn nodig), verslechtering van het voedselaanbod (met name veldmuizen) en intensiever grondgebruik (bron: Sovon).



Torenvalk met juvenielen, foto: Raymond van Breemen

Ik bedank

Emiel Anssems, Jan Benoist, medewerkers Gemeente Breda, Joeri Decae, Roelofien van de Geest, John Frijters, Andre de Pijper, Marlieke van Woerkom en de deelnemers van het 'erven plus project' die de torenvalkenhuisvesting aanbieden.

Speciale dank gaat uit naar John Frijters voor het maken van de kaart in GIS bestand

Raymond van Breemen

Bronnen:

Breda en de Torenvalk 't Hupke jaargang 46 nr.163 winter 2015
SOVON en Vogelbescherming Nederland



Biddende Torenvalk, foto: Leo Wijering

Torenvalken kunnen vliegend stilstaan

Torenvalken "bidden" vaak langs de kant van de weg. Bidden is eigenlijk vliegend stilstaan in de lucht, zoals te zien is op de foto. Hij slaat snel met zijn vleugels, maar hangt op één plek en houdt zijn kop stil. Zo ziet hij alles op de grond, zelfs een onvoorzichtige muis, die hij meteen grijpt.

Waarom jagen in de berm? Omdat de meeste graslanden muizenarmer worden en wegbermen nog veel muizen huisvesten.

(tekst : Vogelbescherming.nl)

Broedseizoen 2025 Liesbos

Veel koolmezen uitgevlogen.

De lente van 2025 was zacht, zeer droog en zeer zonnig. In maart, april en mei was de gemiddelde temperatuur 10,9°. Dat is iets minder warm dan in het recordjaar 2024, maar wel 1 graad boven het langjarig gemiddelde van 9,9°. Het broedseizoen begon vroeg maar wel enkele dagen later dan in 2024. Dat geldt ook voor de rupsenpiek die rond 4 mei lag. De lente was dus zeer droog met maar 68 mm neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 148 mm. Het droge warme weer had een positieve invloed op de broedresultaten.

Uit de 102 nestkasten in het Liesbos in 2025 zijn 708 jongen uitgevlogen. Dit aantal ligt een stuk hoger dan in 2024; toen vlogen er 643 jongen uit. Daarmee komt 2025 op de tweede plaats in de periode 2014-2025.

Het aantal van 15 kasten zonder legsel lag op het gemiddelde van deze periode.

Het goede broedresultaat komt door de Koolmezen; meer dan de helft van alle uitgevlogen jongen waren Koolmezen. De Pimpelmezen hadden een gemiddeld broedseizoen. De Boomklever broedt nauwelijks nog in de nestkasten. Ook de Bonte Vliegenvanger deed het niet goed met maar 5 legsels dit jaar. In 2025 hadden we veel last van predatie: bij 12 nestkasten vonden we afgebeten veren of poten van geringde jongen.

Een tabel met de resultaten van de periode 2020-2025 is bijgevoegd.

Koolmees

De Koolmees lag met 55 legsels op het gemiddelde van de afgelopen 12 jaar. Wel was het gemiddeld aantal van 8,5 uitgevlogen jongen voor de eerste legsels hoog; in totaal vlogen er 401 jongen uit en dat is bijna 150 meer dan vorig jaar. Tweede legsels zien we weinig, hooguit 10. Dit jaar hadden we maar 3 geslaagde tweede legsels met 28 uitgevlogen jongen. Van de 55 legsels werden er maar 6 verlaten, waarvan de helft tweede legsels zijn. Op 1 april werd het eerste ei gelegd. Dat is 1 dag later dan vorig jaar.

Pimpelmees

Na 2 topjaren met meer uitgevlogen jongen dan de Koolmees, deed de Pimpelmees het dit jaar iets rustiger aan. Uit de 29 geslaagde legsels vlogen 265 jongen uit; hiervan waren er 27 eerste legsels met gemiddeld 10,4 uitgevlogen jongen. Bij de 2 geslaagde tweede legsels vlogen maar 6 jongen uit.

Het eerste ei werd op 28 maart gelegd. Dat is 3 dagen later dan vorig jaar.

Boomklever

In 2025 hebben er maar 3 Boomklevers in de nestkasten gebroed, die 18 jongen hebben grootgebracht. Het eerste ei werd 30 maart gelegd. In 2024 was dat 28 maart.

Bonte Vliegenvanger

De Bonte Vliegenvanger had in 2025 slechts 5 legsels in de nestkasten, het laagste aantal sinds 2018. Er zijn 25 jongen uitgevlogen. Ondanks dat er meerdere ongepaarde mannen waren, slaagde een man erin 2 vrouwen te veroveren. Het is een strijd op leven en dood geweest, want in één nestkast van deze man vonden we een dode geringde man. Deze man had dit jaar geen vrouw maar vorig jaar wel. Het eerste ei werd op 19 april gelegd. Dat is 3 dagen eerder dan in 2024.



Tijdens het onderzoek in het Liesbos troffen we deze "gevolle" nestkast aan met jonge koolmezen maar ook één Pimpelmees. Foto: Gerard Sand



Boomklever. Foto: Raymond van Breemen

Gerard Sand

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

Broedresultaten nestkasten (102) Liesbos, 2020-2025

Totaal							
Jaar	legsels	gelegde eieren	dode jongen *	geringde jongen	uit gevlogen jongen	verlaten legsel	lege kasten
2020	92	804	123	498	491	30	16
2021	102	815	148	603	582	20	14
2022	104	941	98	711	696	18	10
2023	103	782	54	694	673	19	12
2024	92	841	117	648	643	13	17
2025	94	889	81	730	708	9	15
Jaar	legsels	gelegde eieren	dode jongen*	geringde jongen	uit gevlogen	verlaten legsel	datum 1e ei-leg
Koolmees							
2020	52	449	68	265	260	19	6-apr
2021	48	347	90	229	213	13	5-apr
2022	52	467	74	335	322	9	30-mrt
2023	39	288	43	218	214	9	9-apr
2024	37	324	32	255	253	5	31-mrt
2025	55	501	50	418	401	6	1-apr
Pimpelmees							
2020	23	237	38	130	150	8	3-apr
2021	34	349	47	266	261	5	4-apr
2022	33	343	13	268	268	7	30-mrt
2023	43	450	10	355	343	9	8-apr
2024	38	397	66	314	313	4	25-mrt
2025	32	327	16	267	265	3	28-mrt
Boomklever							
2020	10	73	13	46	46	3	4-apr
2021	6	34	4	27	27	1	1-apr
2022	6	44		34	34	1	30-mrt
2023	8	61	1	49	49	1	5-apr
2024	6	46	19	24	24	3	28-mrt
2025	3	25	7	19	18		30-mrt
Bonte vliegenvanger							
2020	7	45	4	35	35		21-apr
2021	14	85		81	81	1	29-apr
2022	13	87	11	74	72	1	22-apr
2023	13	83	7	72	67		30-apr
2024	11	74	15	55	53	1	22-apr
2025	5	36	8	27	25		19-apr

De Halsbandparkiet

De Halsbandparkietenpopulatie in Nederland heeft zich in de afgelopen twintig jaar verviervoudigd en ook de verspreiding werd ruimer. De soort behoort thans tot de top 5 van meest algemene exoten. Om de ontwikkelingen te volgen organiseert Sovon sinds 2004 slaapplaatsstellingen. Sinds afgelopen winter neemt ook de West Brabantse Vogelwerkgroep aan deze telling deel. Ondanks zorgvuldig zoeken werd er toen geen slaapplaats gevonden. In dit artikel maken we nader kennis met de Halsbandparkiet, gaan we op zoek naar kansrijke locaties in Breda en proberen we nieuwe tellers enthousiast te maken om komende winter ook te gaan tellen.

Beschrijving

De Halsbandparkiet is een felgroene, slanke vogel met een lange staart en puntige vleugels. De slagpennen zijn donkergrijs en de staart toont een blauwzweem. De bovensnavel is rood en de mannetjes hebben een zwarte kin- en keelvlek en een blauw, zwart en roze halsband. Bij vrouwtjes en juvenielen ontbreken deze. Jonge vogels zijn tevens herkenbaar aan de veel kortere staart. De vogel meet 38-42 cm waarvan 22-26 cm voor de staart. De spanwijdte bedraagt 42-48 cm en het gewicht circa 100-140 gram. Mannetjes zijn groter en zwaarder dan vrouwtjes. De vlucht is krachtig en snel. Ze foerageren in kleine en slapen in grote groepen. De soort is bijzonder vocaal en valt vaak van verre op door de luide kiek-kiek-kiek-geluiden. Echter: wanneer ze zich tussen het gebladerte ophouden en stil zijn, dan vallen ze nauwelijks op en ontsnappen ze eenvoudig aan de aandacht. Het is een exoot, oorspronkelijk afkomstig uit noordelijk tropisch Afrika ten zuiden van de Sahara en uit Zuid-Azië, waar hij voorkomt aan de voet van de Himalaya. In Europa leeft de soort vooral in steden en in het halfopen cultuurlandschap.



Halsbandparkieten zijn niet bang voor mensen en daardoor te verleiden tot het eten uit de hand. Foto: Paul Mentink

Van nature voedt de Halsbandparkiet zich met een grote verscheidenheid aan vruchten, zaden, bessen en knoppen. In stedelijk gebied worden ze veelvuldig bijgevoerd met pinda's en zonnebloempitten, waardoor ze prima in staat zijn om koude winters te overleven.



Het mannetje heeft een fraaie halsband. Foto: het publieke domein

Lokaal kunnen ze schade veroorzaken door hun gewoonte om uit halfrijp fruit één of enkele happen te nemen en dan door te gaan naar de volgende vrucht.

In Nederland broeden de meeste Halsbandparkieten in oude bomen in parken en lanen. Naast natuurlijke holtes en oude spechtenholen nestelen ze ook in nestkasten en (soms) muurnissen. Nestholtes worden vaak meerdere jaren achtereen gebruikt. De vogels nestelen solitair of met enkele bijeen. Territoriaal gedrag blijft beperkt tot de directe omgeving van de nestholte en ook de balts vindt overwegend nabij het nest plaats. Halsbandparkieten blijven elkaar levenslang trouw. Het vormen van paren begint al in de herfst, vanaf eind november gaan ze op zoek naar een geschikte nestholte en daarna verblijven ze een groot deel van het jaar in de ruime omgeving van de broedplaats. Meestal broeden ze voor het eerst in hun derde levensjaar. Mede daardoor groeien populaties in nieuwe gebieden in het begin vrij traag.

De soort brengt 1 broedsel per jaar groot. De eileg vindt plaats van januari tot juni. De 2-6 (meestal 3-4) eieren worden gedurende 22-24 (soms tot wel 28) dagen alleen door het vrouwtje bebroed. Het mannetje houdt buiten de wacht en voert het vrouwtje op het nest. De jongen blijven 40-50 dagen in het nest, wat tot wel 3 keer langer is dan gebruikelijk bij zangvogels van gelijke grootte. Na het uitvliegen worden de jongen nog 2 tot 4 weken door de beide ouders gevoerd. Volledig zelfstandig zijn ze pas na circa 6 maanden. Paren met uitgevlogen jongen sluiten zich tussen mei en juli aan bij groepen niet-broedvogels waardoor deze dan uitdijen. Gemiddeld brengt een paar 1,4 jongen per nest groot.

Er zijn mensen die zich zorgen maken om mogelijke (nestplaats)concurrentie met inheemse soorten als Boomklever en Grote Bonte Specht. Vooralsnog lijkt daarvan in Nederland geen sprake. Beide soorten nemen landelijk toe, zowel in aantal als in ruimtelijke verspreiding. Halsbandparkieten vallen regelmatig ten prooi aan Havik, Sperwer, Slechtvalk en Bosuil. Ze worden in het wild gemiddeld 5-8 jaar oud, bij uitzondering bereiken ze leeftijden tot meer dan 20 jaar.

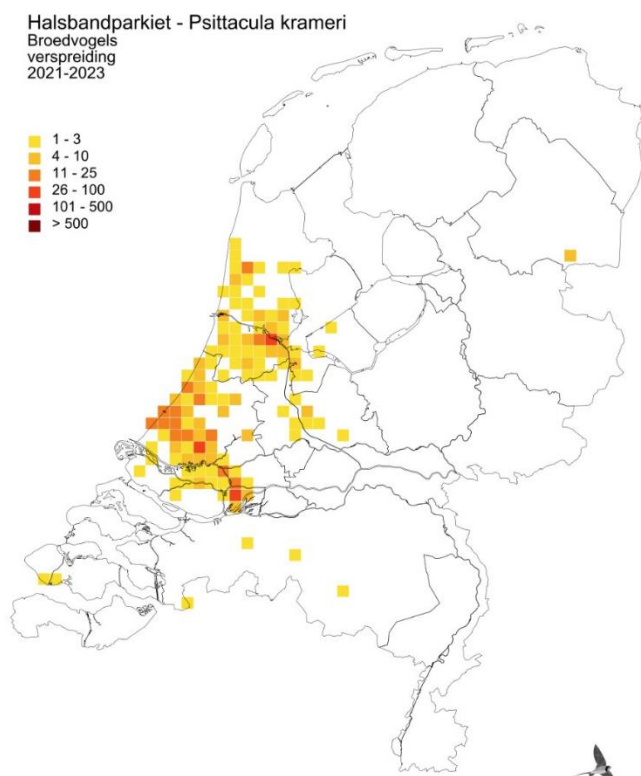
Vestiging en voorkomen in Nederland en België

Halsbandparkieten, exoten afkomstig uit Afrika en Azië, worden veel gehouden als kooivogel. In de loop der tijd zijn in Nederland, in België en elders in Europa veel vogels ontsnapt en losgelaten en hieruit zijn wilde populaties ontstaan.

Het eerste Nederlandse broedgeval vond in 1968 plaats in park Ockenburg in Den Haag. Vanaf 1974 werd de soort ook in Amsterdam vastgesteld, waar in 1977 voor het eerst werd gebroed in het Vondelpark. Nadat beide steden gekoloniseerd waren, volgde de rest van de Randstad en inmiddels weet de soort zich ook daarbuiten in steeds meer steden te vestigen (deels vanuit de Randstad maar waarschijnlijk ook uit lokale ontsnappingen of vrijgelaten vogels). Aanvankelijk verliep de uitbreiding traag maar na de eeuwwisseling begon deze fors te versnellen met een aantalsgroei tot wel 20% per jaar. Rond 2015 waren Halsbandparkieten in het hele Randstedelijke gebied (Den Haag, Rotterdam, Amsterdam, Haarlem en Utrecht) al algemeen. In het afgelopen decennium breidde de soort zich verder uit, eerst naar steden als Alkmaar, Almere en Dordrecht, meer recent ook naar bijvoorbeeld Groningen, Vlissingen en Eindhoven. Van gemerkte vogels is duidelijk geworden dat er uitwisseling plaatsvindt tussen steden die tientallen kilometers uiteen liggen, zoals bijvoorbeeld Amsterdam en Leiden. In de periode 2018-20 werd de Nederlandse broedpopulatie geschat op 2.500-3.000 paar. Het eerste zekere broedgeval in de provincie Noord-Brabant werd ontdekt in Veldhoven in 2016. Enkele jaren eerder was in Tilburg sprake van een waarschijnlijk broedgeval.

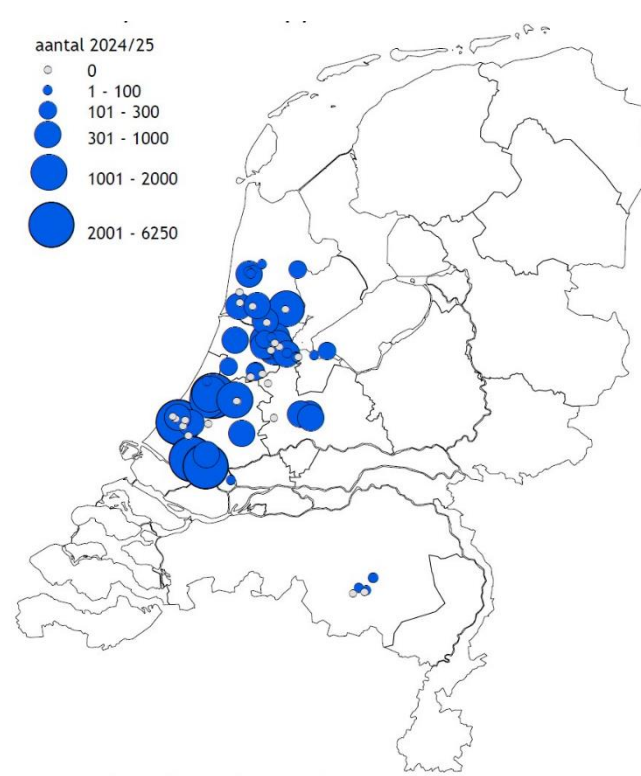
Voor een goede schatting van het aantal Halsbandparkieten buiten het broedseizoen kunnen we terugvallen op de door Sovon georganiseerde slaapplaatstellingen. In de winter 2004/05 werd hun aantal geschat op 4.700, in 2012/13 op 10.000-11.000, in 2020/21 op 21.000 en in 2024/25 op 27.500-28.000. Tijdens de telling in 2024/25 werden 72 slaapplaatsen geteld, grotendeels in de Randstad gelegen. De grootste slaapplaatsen bevonden zich in Den Haag (6350), Amsterdam (5000), Schiedam (3500), Leiden/Leiderdorp (2800), Rotterdam (2700) en Utrecht (1300). Overige steden waar circa 1.000 parkieten slapen zijn: Alphen aan den Rijn, Purmerend en Zaandam. Bovengenoemde negen steden waren gezamenlijk goed voor 88% van alle overnachtende Halsbandparkieten in Nederland. Uit PTT-tellingen (waarmee Sovon trends van niet-broedvogels tracht te volgen) blijkt dat de aantallen in Amsterdam en Den Haag zijn gestabiliseerd of lokaal zelfs afnemen. Elders in het land en zeker ook buiten de Randstad, nemen de ruimtelijke verspreiding en de aantallen nog steeds toe. De verwachting is dat aan dit patroon voorlopig nog geen einde zal komen. Uitbreiding van het stedelijk gebied, het op grote schaal bijvoeren van de vogels en de steeds zachter wordende winters dragen daar zeker aan bij.

In Eindhoven en Veldhoven werd in 2021 voor het eerst een slaapplaatstelling uitgevoerd. Op 2 slaapplaatsen werden toen 12 Halsbandparkieten geteld. Afgelopen winter werd er op 6 slaapplaatsen geteld en dat leverde 41 parkieten op. De grootste slaapplaats bevond zich in het Genderpark, hier waren 37 vogels aanwezig.



© Sovon Vogelonderzoek Nederland

Figuur 1. Broedverspreiding Halsbandparkiet 2021-2023

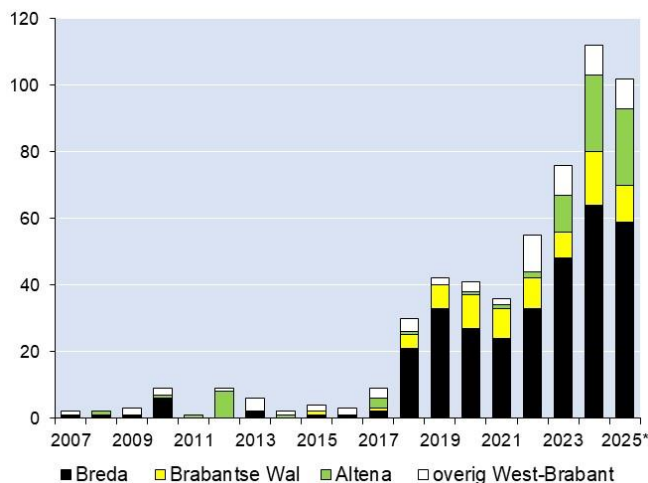


© Sovon Vogelonderzoek Nederland

Figuur 2. Slaapplaatsen Halsbandparkiet winter 2024/25

De Halsbandparkiet bereikt onze provincie niet alleen vanuit de Randstad, ook vanuit België naderen ze gestaag. In België werd de eerste Halsbandparkiet in 1962 waargenomen in Tervuren (nabij Brussel), waar 4 jaar later ook het eerste broedgeval plaatsvond. Nadat in 1973-74 de dierentuin van Laken (eveneens Brussel) 40-45 Halsbandparkieten vrijliet kwam de opmars pas goed op gang. Rond 1990 broedden er in België 120-130 paar en rond 2000 was dit opgelopen tot 260-430 paar. Kwam de soort in de provincie Antwerpen in 2000 nog nauwelijks als broedvogel voor, in de periode tot aan 2020-24 had een noordwaartse uitbreiding plaatsgevonden over tientallen atlasblokken tot tegen de Nederlandse grens, met de dichtstbijzijnde broedgevallen in Wildert (hemelsbreed op circa 25 km van Breda) en Kapellen. Ook van de niet-broedvogels zijn cijfers beschikbaar. In 1984 telde de Belgische populatie circa 250 vogels. Vervolgens groeide deze tot 500 in 1988 en 7.000 in 2005. In 2014 schatte men het aantal op 28.500 (waarvan 10.000-12.000 in Brussel). Ook daarna ging het crescendo. In 2017 werden er alleen in Vlaanderen al 28.000 geteld. In de provincie Antwerpen breidde de soort zich ook buiten de broedtijd uit tot aan de Nederlandse grens. Rond de stad Antwerpen worden ieder jaar meerdere slaapplaatstellingen uitgevoerd die ons een indruk kunnen geven van de aantallen vrij dicht bij de Nederlandse grens: 2015 Antwerpen Noord 375, 2023 Antwerpen Zuidwest 2.700 en 2024 Antwerpen Oost 850 vogels.

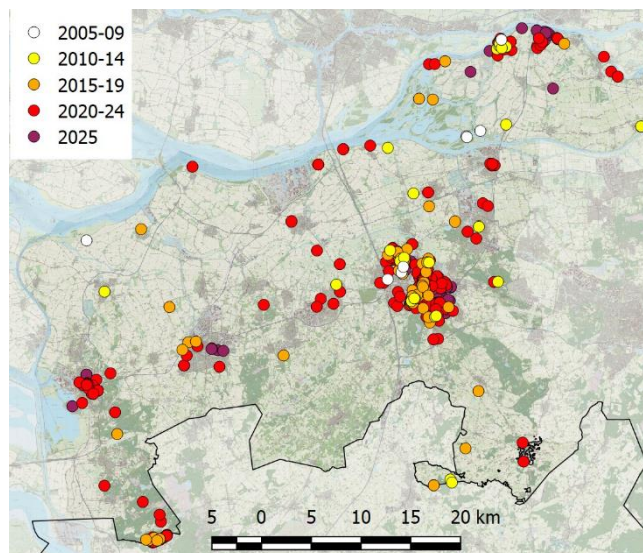
Voorkomen in West-Brabant



Figuur 3. Aantal waarnemingen per regio per jaar van 2007-2025.

* 2025 van jan.-sep.

Na 4 vroege waarnemingen in 1979, 1989, 2003 en 2005 is de Halsbandparkiet vanaf 2007 jaarlijks in West-Brabant waargenomen. In eerste instantie nog incidenteel, met tot aan 2017 jaarlijks 1-9 waarnemingen, maar vanaf 2018 beduidend vaker. De kolonisatie van West-Brabant verliep via 3 fronten (zie figuur 3 en tabel 1 en 2). Een front bevindt zich in het uiterste noorden van West-Brabant rond Werkendam (gemeente Altena). Dit sluit naadloos aan op het verspreidingsgebied boven de rivieren. De vogels zijn vrijwel zeker afkomstig uit de Randstad en hebben via Dordrecht, Sliedrecht en Hardinxveld-



Figuur 4. Alle waarnemingen vanaf 2005, weergegeven per pentade, plus apart voor de eerste 9 maanden van 2025.

Giessendam West-Brabant bereikt. Na een lange aanloop met 22 waarnemingen tot aan 2022 (waarvan 8 in 2012) werden ze vanaf 2023 vaker gemeld (11 in 2023, 23 in 2024 en 23 in de eerste 9 maanden van 2025 (zie figuur 3). De laatste jaren nam ook het aantal vogels toe tot maximaal 5 in 2024 en 30 in 2025.

Tabel 1. Aantal waarnemingen per regio per pentade van 2005-2024.

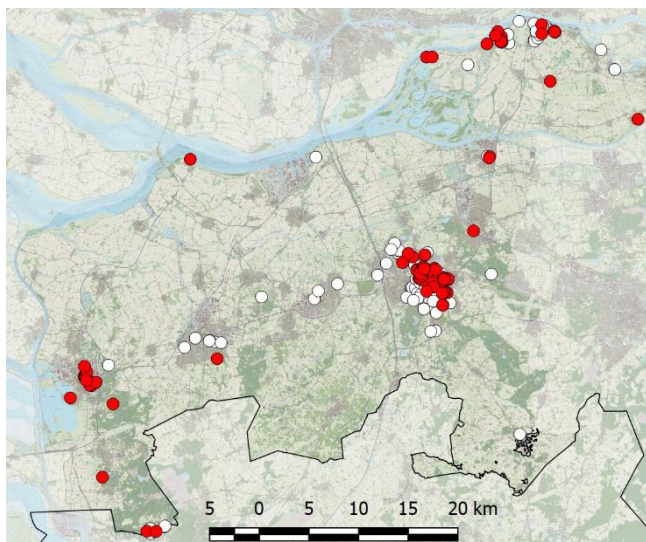
Regio	2005-09	2010-14	2015-19	2020-24
Breda	3	8	58	196
Brabantse Wal	0	0	13	52
Altena	2	11	4	38
overig West-Brabant	3	8	13	34

Tabel 2. Maximum aantal per regio per pentade van 2005-2024.

Naarmate de jaren verstrijken worden er grotere groepen waargenomen.

Regio	2005-09	2010-14	2015-19	2020-24
Breda	1	2	4	22
Brabantse Wal	0	0	4	20
Altena	1	2	1	8
overig West-Brabant	1	2	1	6

Het tweede front bevindt zich op de Brabantse Wal (gemeenten Bergen op Zoom en Woensdrecht) en dit sluit naadloos aan op het verspreidingsgebied in België. In de jaren 2015-19 werden rond Putte (het meest zuidelijke stukje van West-Brabant) de eerste Halsbandparkieten waargenomen. Daarna volgden jaarlijks 8-16 waarnemingen en daarbij zien we een verschuiving in noordelijke richting tot in Bergen op Zoom, met vooral veel waarnemingen in en rond het Anton van Duinkerkenpark in het centrum van de stad. Mogelijk zijn ook de Halsbandparkieten in Roosendaal afstammelingen van de Antwerpse populatie.



Figuur 5. Verspreiding Halsbandparkiet binnen de broedtijd (feb.-jun., rood) en in de rest van het jaar (wit) tussen jan. 2023 en sep. 2025.

De verreweg grootste populatie binnen West-Brabant leeft in Breda. De herkomst van deze populatie is minder duidelijk. Afgaande op het relatief grote aantal losse waarnemingen tussen Breda en de Randstad lijkt herkomst vanuit deze regio, mogelijk aangevuld met lokale ontsnappingen, het meest voor de hand liggend. Vestigingen zoals in Vlissingen, Tilburg, Den Bosch en Eindhoven ondersteunen de flinke afstanden die Halsbandparkiet kunnen overbruggen en hun voorkeur voor grote steden. De kolonisatie van Breda kwam aanvankelijk traag op gang. Tussen 2007 en 2017 werden 15 waarnemingen doorgegeven. Vanaf 2018 nam dat aantal snel toe tot 21-33 per jaar tot aan 2022, 48 in 2023, 64 in 2024 en 59 in de eerste 9 maanden van 2025. Ook het aantal vogels per waarneming werd groter met maxima van 22 in 2023 en 20 in 2025. De totale omvang van de Bredase populatie is vermoedelijk nog groter. Hopelijk geven slaappleaastellingen ons daarin meer inzicht.

Figuur 5 toont ons de waarnemingen van januari 2023 tot en met september 2025 met daarbij het onderscheid tussen waarnemingen in de broedtijd (feb.-jun.) en gedurende de rest van het jaar. Waarnemingen in het broedseizoen zijn grotendeels beperkt tot de eerdergenoemde gebieden Altena, Bergen op Zoom en Breda, en wat incidentele gevallen zoals bijvoorbeeld in Roosendaal en Oosterhout.

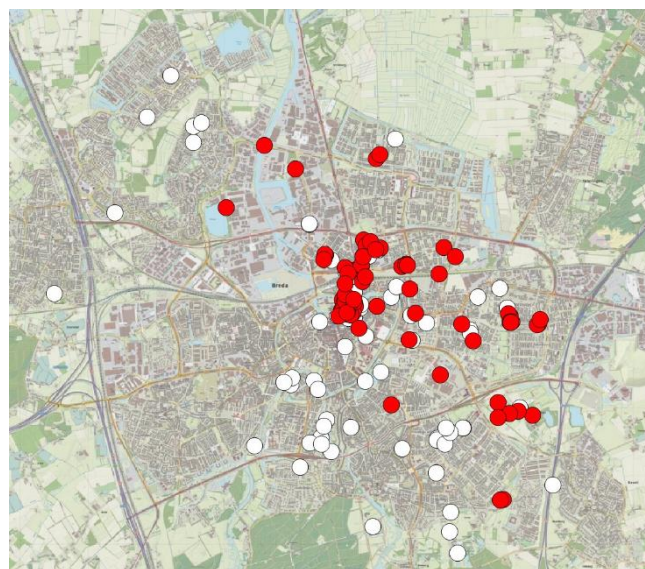
Voorkomen in Breda

Sinds 2007 leven er Halsbandparkieten in Breda. Vreemd genoeg is hun verspreiding de laatste jaren niet consistent (zie figuur 7). Gedurende de periode 2007-22 kwamen er veel waarnemingen uit de westelijke helft van Breda: de Haagse Beemden (randen landgoederenzone), de Hoge Vucht, het centrum (park Valkenberg) en Boeimeer (Sonsbeeckpark en Zaaipark). In 2023 concentreerden de waarnemingen zich veel meer rond het centrum. De parkieten werden nauwelijks nog gemeld vanuit de Haagse Beemden en de Hoge Vucht en juist meer uit Belcrum, omgeving station, park Valkenberg en het noordelijk en oostelijk deel van Boeimeer. In 2024 schoven de vogels

nog verder naar het oosten op. Vanuit de westelijke helft van Breda kwam vrijwel geen enkele waarneming meer binnen. Park Valkenberg bleef belangrijk en ze werden ook veelvuldig gezien in Brabantpark. Tevens kwamen er meer waarnemingen uit Doornbos-Linie, Blauwe Kei en Overakker. In 2025 tenslotte breidde hun verspreiding zich nog wat verder naar de oostkant van Breda uit. Naast park Valkenberg en Brabantpark verschenen ze nu ook in Heusdenhout en Buitengebied Bavel én opvallend: er kwamen opnieuw meldingen vanuit de wijk Haagse Beemden in het noordwesten van de stad. Een verklaring voor deze oostwaartse verschuiving heb ik niet. Er is geen sprake van een waarnemerseffect of van grootschalige kaalkap. Misschien heeft verstoring invloed gehad maar het lijkt vreemd dat dat in de westelijke helft van Breda veel meer voor zou komen dan in de oostelijke helft.

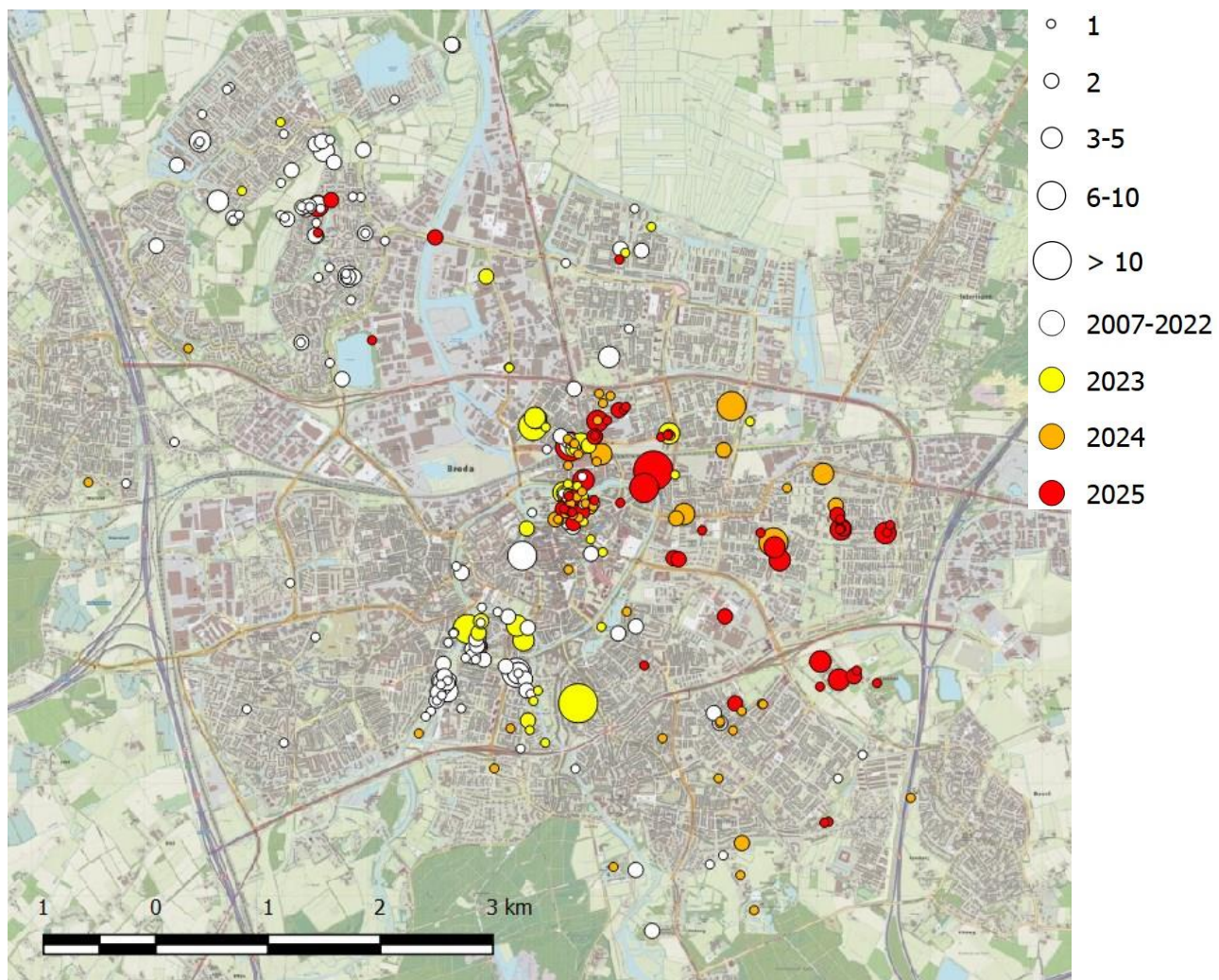
Voorlopig zijn er nog maar 2 waarnemingen die op broeden kunnen duiden: een bezoek van een vogel aan een boomholte in het park Valkenberg in 2023 en een paartje in een nestkast in het Brabantpark in 2025. Gezien de huidige aantallen zullen er vast meer broedgevallen zijn, iets om de komende jaren goed in de gaten te houden.

Figuur 6 laat het verschil zien tussen de verspreiding in de broedperiode (feb.-jun.) en die in de overige maanden. Het valt meteen op dat de vogels zich in de broedperiode vooral in het centrum en het oostelijke deel van de stad (Belcrum, Doornbos-Linie, Station, park Valkenberg, Brabantpark, Heusdenhout en Buitengebied Bavel) ophouden, en dat hun verspreiding buiten de broedperiode veel ruimer is. Dat geldt overigens zowel voor de hele periode waarop de kaart betrekking heeft (jan. 2023 t/m sep. 2025) als voor elk jaar afzonderlijk.



Figuur 6. Verspreiding Halsbandparkiet binnen de broedtijd (feb.-jun., rood) en in de rest van het jaar (wit) tussen jan. 2023 en sep. 2025.

Een goede schatting van de huidige Bredase populatie ontbreekt. De tot nu grootste groep die hier werd waargenomen (vermoedelijk op weg naar de slaappleaast) bestond uit 22 vogels. Om een compleet beeld te verkrijgen is jouw hulp dringend gewenst. Daarover meer verderop in dit artikel.



Figuur 7. Verspreiding Halsbandparkiet in Breda in de periode 2007-2025. In recente jaren verschoven de waarnemingen zich in oostelijke richting.

Slaapplaatsstellingen

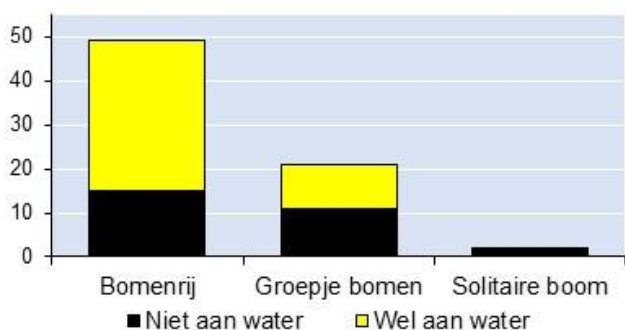
Halsbandparkieten houden zich meestal in groepjes op in stedelijk gebied, een biotoop dat lastig te overzien is. Aangezien ze zich ook veelvuldig verplaatsen valt het niet mee om ze goed in kaart te brengen. De overdag foeragerende vogels vliegen tegen de avondschemer tot wel 20-30 km om zich te verzamelen op gemeenschappelijke slaapplaatsen. Hier kunnen ze met relatief weinig moeite wel nauwkeurig worden geteld.

Om landelijk de aantalsontwikkeling van parkieten te monitoren, organiseert Sovon hiervoor al sinds 2004 slaapplaatsstellingen. Voor een goede telling is het belangrijk dat zoveel mogelijk slaapplaatsen worden gelokaliseerd en simultaan (gelijktijdig) worden geteld.

De aantallen op slaapplaatsen zijn het hoogst in de zomer, net nadat alle jongen zijn uitgevlogen. Het aantal kan dan dubbel zo hoog zijn als in de winter. Vanaf eind november zijn er parkieten die een nestholte bezetten en daar vervolgens ook gaan slapen (het vrouwtje in de nestholte en het mannetje meestal ergens in de buurt). In het voorjaar slapen alleen de niet-broedvogels nog in groepen. De landelijke tellingen van Sovon vinden plaats op 2 avonden in december en januari. Er is voor de winter gekozen omdat de bomen dan kaal zijn en dat maakt het tellen een stuk eenvoudiger.

De maxima kunnen zich in beide maanden voordoen. In België vinden de tellingen in maart, augustus/september en november plaats. Daar tellen ze de hoogste aantallen in augustus/september en de laagste in maart. Voor Sovon is deelname aan de beide simultaantellingen belangrijk. Alleen in uitzonderlijke gevallen kan er stadsbreed van de teldatum worden afgeweken. Dit is om dubbeltellingen uit te sluiten, mochten er vogels van slaapplaats wisselen. Vaker tellen hoeft niet maar mag wel. Door vaker in een jaar te tellen houd je een goed beeld van welke slaapplaatsen waar en wanneer in gebruik zijn en hoe de aantallen in de loop van het jaar variëren. Per slaapplaats moet een telpunt worden gekozen met goed uitzicht op de zowel hoog als laag aanvliegende vogels. De meeste vogels arriveren bij de slaapplaats vanaf een half uur voor zonsondergang tot net voor het duister (bij helder weer gemiddeld iets later dan bij donker weer). Sovon adviseert om een uur voor zonsondergang bij de slaapplaats aanwezig te zijn en net zolang door te tellen als de lichtomstandigheden het toelaten en er gedurende tenminste 5 minuten geen vogels meer zijn bijgekomen. Normaal gesproken houden de vogels zich tegen die tijd ook stil. Door voldoende lang door te tellen wordt voorkomen dat vogels die pas net voor het donker arriveren gemist worden en dat voorverzamelplaatsen per abuis als slaapplaatsen worden aangemerkt.

In seizoen 2024/25 is er in Breda uitgebreid naar slaapplekken gezocht, maar deze zijn toen niet gevonden. Figuur 7 geeft een goed beeld van waar Halsbandparkieten in Breda voorkomen. De eenvoudigste methode om nieuwe slaapplekken te vinden is door de vogels aan het eind van de dag per fiets te volgen. Af en toe landen ze tijdelijk in een boom om daarna weer door te vliegen naar de eindbestemming. Veel parkieten zijn luidruchtig tijdens de vlucht. Van passerende vogels is het belangrijk om de vliegrichting te noteren. Aanvullend kunnen geschikte locaties rond zonsondergang worden bezocht en er kan overdag worden gezocht naar locaties met veel uitwerpselen en geelgroene en grijze ruiveren. Slaapplekken liggen lang niet altijd in een park. Van de 72 slaapplekken waar afgelopen winter werd geteld, bevonden zich er 49 in een bomenrij, 21 in een groepje bomen en 2 in een solitaire boom. Twee derde was langs wateren gesitueerd (zie figuur 8).



Figuur 8. Karakterisering van slaappleklocaties van Halsbandparkieten in Nederland in december 2024 en januari 2025 (n = 72) Bron: Sovon

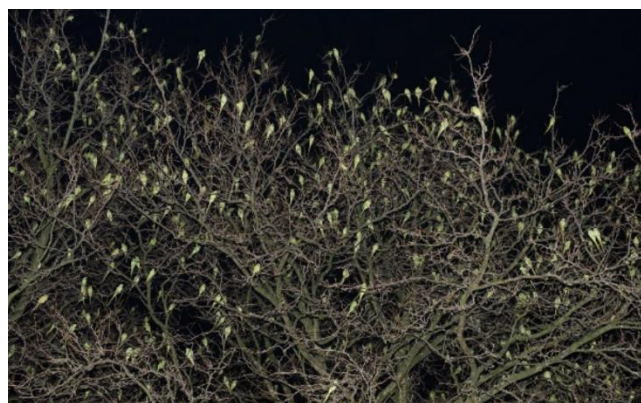
Vrijwel alle slaapplekken bevinden zich in bladverliezende loofbomen maar er zijn ook parkieten slapend in Hulst aangetroffen. Dagelijks verkeer deert ze niet. Veel parkieten slapen langs wegen, voetpaden en spoorlijnen. Goede aanvliegroutes en een plek uit de wind (tussen hoge gebouwen) zijn gunstig.

In Breda zijn er het afgelopen jaar regelmatig groepen gezien die in de avondschemer richting het park Valkenberg vlogen. Een medewerker van de KMA nam onlangs nog een luidruchtige groep waar in de bomen nabij het Spanjaardsgat, een op het eerste gezicht zeer geschikte locatie voor een slaapplek.

Jouw hulp is welkom

Vorige winter zijn 2 personen gestart met het in kaart brengen van (slapende) Halsbandparkieten in Breda. Op het moment van schrijven was nog niet duidelijk waar de vogels slapen en mogelijk eerst voorverzamen (hoewel er tekenen zijn die erop wijzen dat zich op het KMA-terrein of in park Valkenberg een slaapplek bevindt).

Aan de hand van de kaart van figuur 7 kan overdag naar Halsbandparkieten worden gezocht en deze kunnen aan het eind van de dag worden gevolgd tot aan de slaapplek. Mogelijk raken de vogels onderweg uit beeld en zijn er meerdere pogingen nodig om de locatie van een slaapplek te achterhalen.



Een slaapplek met honderden parkieten. Foto: Reinier de Man

Het zou natuurlijk ook kunnen dat je de slaapplek al kent maar deze nooit eerder hebt doorgegeven. Dan is dit het moment om dat alsnog te doen.

Als de slaapplek(en) gevonden is/zijn dient er minstens twee keer per jaar een telling in de avondschemer plaats te vinden. Afhankelijk van de locatie kan dat vanaf één uitzichtpunt of dienen de aanvliegende vogels door verschillende personen tegelijkertijd vanuit meerdere richtingen geteld te worden.

Nog geen of weinig ervaring met tellen? Geen probleem, deze telling is ook zeer geschikt voor beginnende vogelaars. Misschien wil je wel meedoen, maar ga je niet graag alleen op stap. In dat geval proberen we tellers te koppelen. Heb je belangstelling om mee te tellen of kun je informatie verstrekken die kan helpen bij het vinden van een slaapplek, meld je dan aan bij Laurie Rijdsdijk: bio-secretaris@westbrabantsevwg.nl.

Dankwoord

Cynthia Pallandt, Frank Verpaalen en Laurie Rijdsdijk verschaften aanvullende informatie over de Halsbandparkieten in Breda. Dank ook aan alle tellers die hun waarnemingen doorgaven via Waarneming.nl. Hannie van Gils en Fred Pardoel namen een eerdere versie kritisch door en voorzagen het van zinvol commentaar.

John Frijters

Bronnen:

- Archief West Brabantse Vogelwerkgroep
- Bijlsma, R.G. e.a. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Cramp, S. 1985. Handbook of the birds of Europe, the Middle east and North Africa Volume IV. Oxford University Press, Oxford, London, New York.
- Hijnen, F. & M. Sloendregt 2025. Halsbandparkieten, slaapplekstelling winter 2024/2025. Blauwe Klauwier 51-2.
- Louwe Kooijmans, J. 2025. Parkieten in Nederland in de winter van 2024/2025. Verslag van slaapplekstellingen.
- Natuurpunt.be
- Natuurpuntantwerpenstad.be
- Sovon.nl
- Vogelatlas.be Waarneming.nl

Kramsvogel, *Turdus pilaris*

De Kramsvogel is pas sinds het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw een vrij zeldzame broedvogel in Nederland. Het karakteristieke getsjak van deze soort is erg opvallend en zal daarom niet snel worden gemist tijdens het inventariseren.



Kramsvogel, foto: Hans van der Sanden

De naam

De ontstaansgeschiedenis van het woord Kramsvogel is behoorlijk intrigerend. De soort duikt onder de huidige naam voor het eerst op bij Houttuyn in 1763, en gaat terug op het middelhoogduitse Krantewitevogel dat al in de 13^{de} eeuw in gebruik was. De naam werd bijna zeker afgeleid van het oudhoogduitse Kranawitu wat zoveel betekent als jeneverbes. Onder invloed van de w heeft zich een assimilatie van de n tot de m voltrokken, waardoor 'kran' wijzigde in 'kram'.

Het is niet duidelijk hoe die link met de jeneverbes moet worden gezien. Ofwel doelde men op de bes waarmee deze vogel zich zou voeden, ofwel dacht men aan de struik waarin de vogel regelmatig zat of zijn nest maakte. Het is wel vreemd dat Kramsvogels jeneverbessen zouden eten, de jeneverbes is zeldzaam in ons land. Mogelijk gaat het niet om Kramsvogels die jeneverbessen eten, maar om Kramsvogels die door de mens werden gegeten, gekruid met jeneverbessen. In dit verband is een oud recept wel leuk. "men neme acht tot tien Kramsvogels, trekt de huid over de kop, steekt de ogen uit, snijdt de vleugels en de poten af, en flambeert dit alles. Daar de vogels dikwijls jeneverbessen eten en men deze geregeld in de maag aantreft, hoeft het geheel niet te worden gekruid. Is een sterke jeneverbessensmaak gewenst, strooi dan geplette jeneverbessen in de braadboter."

Vroeger werden talrijke Kramsvogels en andere lijsterachtigen met strikken van paardenhaar, voorzien van lijsterbessen als lokaas, gevangen en als delicatessie op de markt verkocht.

Enkele streeknamen zijn Dubbele Lijster, Veldtjakker, Kamlijster, Vlierscheut en Fjildlyster (Fri).

Kenmerken

De Kramsvogel is een zangvogel uit de familie lijsterachtigen, *Turdidae*.

Het is een trekvogel die we hier meestal in grote groepen zien in de herfst en winter. Het zijn geen lange afstandstrekvogels. De noordelijke en oostelijke Europese Kramsvogels overwinteren in ons land. Tijdens een koude winter trekken deze vogels verder naar zuidelijke gebieden zoals België en Frankrijk. Hun voornaamste broedgebieden zijn het noorden van Europa en Azië.

De Kramsvogel is ongeveer 24-28 cm groot, met een vleugelspanwijdte van 40-42 cm en een gewicht van 110 gram. Ze zijn zo groot als een Merel, *Turdus merula*. Een forse lijsterachtige dus met een contrastrijk verenpatroon. De kop en de stuit zijn leigrijs, de staart en het gebied rond het oog zijn zwart, evenals de poten. De rug en de vleugels zijn roodbruin. Ze hebben een geelachtige tot oranje borst en flanken met spikkels. De anaalstreek en de ondervleugels zijn wit. Ze hebben een gele snavel. De juvenielen zijn doffer van kleur.

De vlucht is sterk en direct met lange, ondiepe golven en een vrij langzame vleugelslag. De trekkende zwermen, van tien tot honderden vogels, vormen rommelige groepen.

Geluid

In het najaar en winter is het 'tsjak-tsjak-tsjak' van groepen Kramsvogel regelmatig te horen van, zowel overdag als 's nachts, overtrekkende vogels. Het kwetterende geluid 'tsjak-tsjak-tsjak' onderscheidt hem van andere lijsters en leverde hem de streeknaam 'tsjaker' of 'tsjaklijster' op.

Hun krassende zang hoor je in ons land nooit goed. Het is duidelijk te herkennen als dat van een Kramsvogel en lijkt in niets op de zang van een Zanglijster, *Turdus philomelos*, Merel, *Turdus merula*, of Grote lijster, *Turdus viscivorus*.

Voedsel

Kramsvogels zijn dol op bessen, appels en peren. Je kunt ze dus vaak in boomgaarden aantreffen, waar ze zich in de winter te goed doen aan bijvoorbeeld afgevallen fruit. Tijdens de herfsttrek zie je ze na het eten van gistende duindoornbessen soms stomdronken rondlopen. Ze zoeken ook wormen en insecten in weilanden, zoals andere lijsterachtigen: hippen, stilstaan, een regenworm pakken en weer verder hippen. In hun broedgebied voeden ze zich voornamelijk met ongewervelde dieren.

Voorkomen

De Kramsvogel is een zeldzame broedvogel in het zuiden en oosten van ons land. Ze broeden hier in een halfopen cultuurlandschap met vochtige graslanden en boomgroepen, in Limburg, de Achterhoek en Twente. In het noorden broeden ze ook in kleine gebieden met bomen, in een open en ruig landschap.

De Kramsvogel komt voor van Zuidoost-Frankrijk, de Benelux, tot in het uiterste noorden van Fenno-Scandinavië, en oostwaarts tot de Amoer-rivier in Rusland. Het is een van de meest voorkomende vogels van Noord-Europa.

In Fenno-Scandinavië broedt zo'n 60% van de Europese populatie.

De Kramsvogel is in Nederland vooral in de winter te zien. Het maximale geschatte aantal overwintelaars was in 2014/2015 200.000-500.000 vogels. Het aantal doortrekkers wordt geschat op 200.000-700.000 vogels.

In bijna alle maanden van het jaar is de Kramsvogel als niet-broedvogel aanwezig in ons land. Van gerichte trek is vanaf september sprake, maar in oktober bereiken de grootste aantallen wintergasten pas ons land. Gedwongen door slecht weer of voedselgebrek kunnen ze verder trekken naar het zuiden. In het overwinteringsgebied zijn Kramsvogels niet erg honkvast en zwerven ze rond, op zoek naar geschikte foerageergebieden. In januari 2015, na een massale sneeuwtrek, verschenen grote zwermen Kramsvogels. In Zuid-Limburg profiteerden duizenden Kramsvogels van (door een Russische boycot) niet geplukte appels in de boomgaarden. Kramsvogels trekken 's nachts en in de vroege morgen.

Al decennia lang leek de Kramsvogel als broedvogel in Europa met een opmars bezig. Nu is er een behoorlijke afname van het aantal broedparen. Rond 1985-1990 was er een piek van 700-900 broedparen, waarvan 600-700 in Limburg. In 2018-2020 werd het aantal voor ons land geschat op 10-25 broedparen. In 2024 werden slechts vier territoria bekend, alle zonder duidelijke aanwijzingen voor een broedgeval. De soort is dus als Nederlandse broedvogel zo goed als uitgestorven.

De Kramsvogel is tegenwoordig dus nog maar een zeer zeldzame broedvogel in het zuiden en oosten van ons land. Als ze hier broeden, gebeurt dat in een halfopen cultuurlandschap met vochtige graslanden en boomgroepen, in Limburg, de Achterhoek en Twente. Het eerste gedocumenteerde broedgeval voor Nederland komt uit West-Brabant. In 1903 werd een nest met vier eieren gevonden in het Mastbos bij Breda. Tijdens het eerste landelijke broedvogelproject uit 1973-1977 werd een mogelijk broedbaar gemeld uit het Land van Heusden en Altena. In 1994 werden twee gevallen bekend: één ten zuiden van Werkendam en één bij Kelsdonk, ten noorden van Etten-Leur. Beide in hoog opgaande erfbeplantingen van boerderijen. In 1999 werd een broedgeval vastgesteld in de Linie van den Munnikenhof bij Terheijden.

De oorzaken van de opkomst en vervolgens de sterke afname van de broedende Kramsvogels zijn onduidelijk. Als oorzaak voor de afname in de Nederlandse gebieden wordt onder meer gedacht aan de verdroging van het slinkende graslandareaal in de oostelijke provincies. De Nederlandse populatie bevindt zich aan de uiterste rand van het wereldwijde verspreidingsgebied van de Kramsvogel. De Kramsvogel lijkt haar verspreidingsgebied te verkleinen, waarbij de rand van de verspreiding in oostelijke richting opschuift. Veranderingen in het landschap, waardoor er minder regenwormen te vinden zijn, lijken niet de oorzaak te zijn.

Broedbiologie

Na de winter zoeken ze hun broedgebied weer op. De Kramsvogel broedt vaak in losse kolonies als de habitat geschikt is, met meerdere nesten per boom en in aangrenzende bomen. De nesten bevinden zich vaak in populieren, op een hoogte van enkele meters. Het nest is meestal goed te zien in de vork van een dikke tak of tegen de stam. Het vrouwtje bouwt een komvormig nest van plantaardig materiaal, van binnen bekleed met modder. Het broedseizoen begint eind april. Het legsel bestaat meestal uit 5-6 eieren, ze zijn lichtblauw en gespikkeld. Meestal zijn er twee legsels per jaar, met een broedduur van 10-14 dagen. De jongen worden door beide ouders gevoerd. Na twee weken vliegen de jongen uit.

Bijzonderheden

Kramsvogels uit een broedkolonie vallen, wanneer een potentiële belager te dicht bij de kolonie komt, actief aan. Ze achtervolgen en verjagen de indringer, soms bombarderen ze de aanvaller met hun uitwerpselen. Een in de kolonie broedende groep Kramsvogels valt een belager als groep aan. Ze poepen de aanvaller soms zo zwaar onder dat die niet meer in staat is om weg te vliegen. Vooral Zwarte Kraaien, Sperwers en Buizerds worden op die manier aangepakt. Eksters en Gaaien worden gewoon achtervolgd en weggejaagd.

Hans van der Sanden

Bronnen :

SOVON1987. Atlas van de Nederlandse vogels
SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018
Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen
Broedvogels in Nederland 2024. Sovon Vogelonderzoek Nederland
Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967
Samenwerkingsverband West-Brabantse Vogelwerkgroepen 2007
Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda
Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967
Archief VWG



Kramsvogel aan de Gilzewouwerbeek, foto: Ria Lambregts

Verslag vakantie Zweden

Falsterbo

Falsterbo is de plek waar veel scandinavische vogels de, daar smatste, oversteek over zee naar Denemarken maken, op hun trektocht naar zuidelijk Europa en Afrika.

2021

In 2021 waren mijn man en ik er drie dagen en hadden er een hele bijzondere waarneming: boven het schiereiland scheen de zon maar boven zee hing een dichte mist. We hoorden constant de misthoorns van schepen op het water. Boven ons cirkelden heel veel Rode Wouwen, (Ruigpoot?) Buizerds, diverse soorten Valken en andere roofvogels. Zij zochten naar thermiek om de oversteek naar Denemarken zwevend te kunnen maken. Op hoogte komen was geen probleem. Dan aarzelden ze. Waarom werd al snel duidelijk, de roofvogels die de 'sprong' waagden doken de dichte mist in en keerden even later weer terug. Geen zicht, geen richtinggevoel en geen lift meer. Zelf vliegen kostte te veel energie en er was risico om uit koers te raken. De hele dag zagen we de kolommen met roofvogels cirkelen in de lucht, zonder succesvolle oversteek.

's Avonds keek ik vanaf de camping met de telescoop over de hei naar de bosrand en zag de roofvogels neerdalen in de hoge bomen, zelfs een Zeearend ging er slapen. De volgende morgen was de lucht blauw maar al snel kwam in de verte de mist weer opzetten. Binnen een half uur was de zon verdwenen en hoorden we de misthoorns weer. Weer geen oversteek-dag voor de roofvogels. Ook kleine vogeltjes bleven in de struiken zitten. Wij maakten die dag wel de oversteek naar Denemarken, over de Öresundbrug, die zie je liggen vanaf Falsterbo. Als de vogels deze brug als leidraad zouden gebruiken zouden ze ook bij mist altijd over kunnen steken. Maar ja, hoe leren we ze dat?

2025

Begin oktober 2025 waren we weer op Falsterbo. De eerste dag dat we er waren was het niet zonnig maar er was GEEN mist. Denemarken lonkte zichtbaar in de verte. Na dagen van sterke wind waren de condities voor het eerst weer goed en dat was te merken: roofvogels loefden op en zweefden naar de overkant en duizenden Spreeuwen, Kepen, Barmsijzen, Sijsjes, Putters, Graspiepers, Leeuweriken, Koolmezen, Zwarte mezen,

Zwartkoppen en andere kbv'tjes (kleine bruine vogeltjes) scheerden rakelings links en rechts langs ons, en over ons heen. Opvallend was het enorme aantal Pimpelmezen dat voorbij vloog. Die bleven langskomen, het waren er tienduizenden of meer. Ze maakten rondjes boven ons, vlogen ietsjes verder, kwamen weer terug om even in het riet uit te rusten, en hup weer omhoog: super-ADHD en bol van de adrenaline. Door ander gedrag zouden ze héél véél energie kunnen besparen voor de overtocht zelf. Als ze dan eindelijk de oversteek waagden keken we hen bezorgd na: zou het goed gaan, zouden ze het halen met inmiddels weer die tegenwind, ze zijn zó klein?

Nou.....op 31 oktober jl. stond in Nature Today:

“Niet eerder vertoonde pimpelmezeninvasie in Nederland”

“ Sovon Vogelonderzoek Nederland

31-OKT-2025. Wie de afgelopen tijd naar buiten is geweest, is het misschien opgevallen: heel veel pimpelmezen. Met name in de kustgebieden werden ongekende aantallen van pimpelmezen waargenomen, iets dat nog nooit eerder in deze omvang is vastgesteld in Nederland. Een onophoudelijke stroom van groepjes ‘pimpels’ in de lucht, maar ook tuinen waren rijkelijk bezaaid. Met name in het weekend van 18 en 19 oktober ging het los met pimpelmezen. In dat weekend werd het oude dagrecord van het aantal langstreckende pimpelmezen bijna vervijfvoudigd! Het vorige record werd gevestigd op telpost Westenschouwen (Zeeland) op 28 oktober 2021. Het ging toen om ruim [11.000 pimpelmezen](#). Op 18 oktober 2025 werden op Vlieland (Friesland) ruim [50.000 pimpelmezen](#) geteld. Volgens de tellers is dat een voorzichtige schatting, vermoedelijk vlogen er veel meer langs. Op dezelfde dag werden in ieder geval op Texel (Noord-Holland) en Ameland (Friesland) vergelijkbare situaties vastgesteld “

Het ziet er dus naar uit dat veel Pimpelmezen de oversteek gehaald hebben 😊.
Kanjers zijn het!

Falsterbo, een aanrader om een keer naar toe te gaan in de trekperiode.

Mathilde Marijnissen



De golfbaan bij Falsterbo, foto: Mathilde Marijnissen

Twée bijzondere lezingen in het najaar van 2025

In onze lezing-avonden zijn we dit najaar wat afgeweken van de pure vogelonderwerpen.

Lezing 1, Rijke dijken in de Delta

Op 20 september heeft Niels Godijn ons verteld over het project Rijke Dijken in de Delta.

In alleen al de Zeeuwse Delta is zo'n 3000 km slaperdijk te vinden; gemiddeld gaat het om een dijklichaam van 30 (of meer) meter breed, waardoor je al gauw op 10.000 ha. (gras)land uitkomt.

Binnendijken zijn unieke landschapselementen in Laag-Nederland. Deze eeuwenoude dijken vormen een groen netwerk te midden van het polderland. Dankzij de niet verstoorde omstandigheden en het warme microklimaat vormen zij een interessant potentieel leefgebied voor insecten zoals bijen, vlinders en sprinkhanen. Die potentie wordt grotendeels bepaald door het beheer van een dijk. Bij verwaarlozing of overbenutting zijn er meestal weinig kenmerkende soorten aanwezig.

Maar bij een extensieve vorm van gebruik -vaak al eeuwenlang toegepast- kan er een natuurparadijs ontstaan; niet alleen voor insecten, maar bijvoorbeeld ook voor broedvogels en planten. Vanaf 2020 wordt er in het zuidwestelijke zeekleigebied onderzoek gedaan naar ecologie op binnendijken door Kenniscentrum Akkervogels en EIS- European Invertebrate Survey Kenniscentrum Insecten. Niels gaf toelichting op de spectaculaire ontdekkingen en de belangrijkste bevindingen. Dit laat zien welke kansen er liggen in gebieden met agrarisch natuurbeheer en op welke wijze je de habitatkwaliteit van een dijk kunt verhogen. Google eens op Niels Godijn - Rijke Dijken en je vindt o.a. een YouTube-filmpje met zijn verhaal.



Dijklichaam in het voorjaar, foto: kenniscentrum akkervogels

Lezing 2, Faunabeheer

Op 16 oktober vertelde Floris Hoefakker, boswachter/BOA bij Staatsbosbeheer in West-Brabant, ons over de regelgeving rondom jacht, faunabeheer, wildbeheer en schadebestrijding. Een redelijk ingewikkelde materie waar veel organisaties bij betrokken zijn. Zo valt faunabeheer onder de provincie, wildbeheer hoort bij de jagers. Er zijn landelijke, provinciale en gemeentelijke regels. Elk gebied valt onder een Fauna Beheer Eenheid; op de website van de FBE vind je veel informatie.

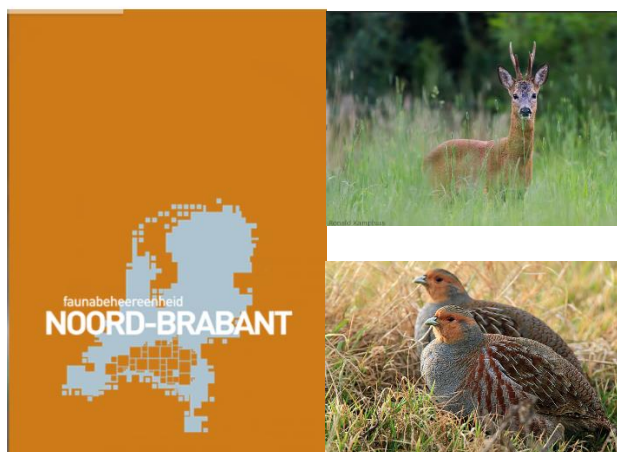
Jacht is voor de wet: "benutten van wild". Jagers moeten aan veel regels voldoen: niet gelokt worden, niet gejaagd in de sneeuw, dit heet fair play. De jachtkalender verschilt per soort, en geldt niet altijd voor het bestrijden van soorten die schade toebrengen.

Voor beheer geeft de provincie ontheffingen, zo wordt er gestuurd op een gewenste populatiegrootte. Dit geldt bijvoorbeeld voor reewild; er wordt jaarlijks geteld en er wordt precies geregistreerd wat er geschoten wordt. Reeën kunnen schade aan gewassen toebrengen, maar ook verkeersongevallen veroorzaken. Een oplossing hiervoor is de wildspiegel: een groen/blauwe reflector die licht van koplampen het bos in reflecteert. Zo gaat een dier, al voor het bij de weg is, omkeren.

Bij schadebestrijding gaat het onder andere om Canadese Gans, vos, Kraai, Kauw, konijn, Houtduif. Een jager is dus vaak zowel beheerder als plezierjager, en is verplicht een jachtopleiding af te ronden.

Praktisch: gevonden dode vogels kun je melden bij Dutch Wildlife Center politie. Vermoed je stroperij dan altijd de politie bellen. Als je een dier aanrijdt, ben je officieel altijd verplicht de politie te bellen: 0900 8844.

faunabeheereenheid
NOORD-BRABANT



www.Faunabeheer Noord-Brabant

Wilma Rasink

Ooievaars bij ons in de Bredase Baronie

Vul zelf maar in, bij ons in Breda, in de Baronie of in Brabant? Het lijkt vanzelfsprekend, dat er hier Ooievaars zijn. Zo'n mooi waterrijk gebied, veel weilanden. Daar horen toch Ooievaars bij? Kan wel zijn, maar zo vanzelfsprekend is dat niet. Tot 2012 zijn er in eeuwen NOOIT broedende Ooievaars in het Markdal of de Baronie geweest. Tot er dus nog maar relatief kortgeleden een jong koppeltje in het Markdal ging broeden!



Ooievaars in kruidenrijk weiland aan de Bierberg, foto Ellen Rijken

Bieberg, SBB boerderij

Toevallig was er een vrouwtje ontsnapt uit een volière in Galder, en zwierf er toevallig ook een jong mannetje uit Ooievaarsdorp Rossum rond. Dat klikte en klepperde, ze vormden een paar en gingen broeden. Toevallig boven op de boswachtersboerderij 'Kaat van Haperen', waar Staatsbosbeheer toevallig net een nest opgezet had. Een ervaren boswachter had ook snel gezorgd voor bekleding met plaggen; het bedje was gespreid en ze sloegen aan het broeden! Echter kenmerkend voor een startend speels koppel is dat het mislukt. Het volgende jaar ging het beter. Het Ooievaarskoppel trok vanaf het begin veel bekijks, met als hun hoffotograaf Ellen Rijken die alles goed vastlegde! Met Staatsbosbeheer werden er 'kraamvisites' voor de naamgeving met beschuit met muisjes georganiseerd. Zo vliegen er sinds 2014 drie Ooievaartjes rond met de namen Ulfje, Kleppertje en Veertje! Die jongen werden geringd door ervaren 'ringers' van STORK. Dat hoeft en kan nu niet meer, De ooievaarstand is uit de gevaren zone en is door 'ringers' niet meer bij te houden..

Van het eerste koppel was alleen het mannetje geringd. Man en vrouw Ooievaar zijn niet van elkaar te onderscheiden, uitgezonderd bij het paren... Maar hier kon gescoord worden door achteloos te zeggen: "Oh, het mannetje is ook weer terug op het nest". Het vrouwtje had geen ring, maar de ring van het mannetje was goed met het blote oog te zien! De eerste jaren vlogen er twee jongen uit, toenemend tot 3 à 4! Het groot brengen van zo'n viertal werd het mannetje uit Rossum te machtig.



Zo begon het in voorjaar van 2011, foto: Elle Rijken

Kort nadat vier jongen gezond uitgevlogen waren, werd hij dood in het gras gevonden. Het volgende voorjaar werd heel spannend. Het vrouwtje was vroeg terug bij het nest, wachtend op haar vertrouwde mannetje, wat duurde en duurde. Geregeld kwamen er belagers. Maar die wist ze steeds luid klepperend en meppend af te houden. Het leek eenzaam te worden. Totdat de toevallig rustig koffiedrinkende boswachters een hoop gestommel op het schuine dak boven hen hoorden. Even later zagen ze een heftig vechtend koppel Ooievaars in het gras voor hun raam neer tuimelen en door vechten op het nest. Daar raakte het vrouwtje blijkbaar onder de indruk van de volhouder. Dat gaf weer drie jongen! Zijn ring gaf aan dat hij uit het Vlaamse Zwin kwam. Tja, 'liefde kent geen grenzen!' Het werd weer een vruchtbaar nest met gemiddeld vier jongen. In 2022 zelfs vijf, maar dat werd een drama; de vogelgriep sloeg toe. In korte tijd stierven ze alle zeven. Er hing een vreemde sfeer in het stille Markdal. Met weemoed werd er teruggedacht aan het vrouwtje die als stammoeder in totaal 24 jongen grootgebracht had! Sindsdien lijkt het nest gemeden te worden.

In de regio

Het Markdal bleef niet meer de enige plek in de Baronie waar Ooievaars broeden. Vanaf 2018 kwamen Martin en Elvira aan de Hondsdonkseweg wonen. Ze plaatsten een nestpaal en vanaf het eerste jaar streek er een koppel neer met een constante stroom van zo'n 2 jongen per jaar, 16 in totaal!

Ook in het westen in de Etten-Leurse Oostpolder gingen Ooievaars met wisselend succes vanaf 2017 broeden. Dat gaf al 12 jonge uivertjes. En ten noorden van Breda aan de Hartel (13 jongen) en Kinderboerderij Parkzicht aan de Lage Vucht (6 jongen) was er succes. Daar werd de kraamtraditie weer herhaald. De jonge ooievaar wachtte daar niet op en was een uur voor de komst van wethouder Peter Bakker gevlogen! In de grote natuurgebieden als de Vierde Bergboezem en Lage Vucht wordt niet gebroed, maar wel aan de veilige randen waar meer variatie is. De laatste jaren blijken juist de door de gemeente beheerde gebieden erg in trek. Zoals Schipperspad, de A58-Markdal kruising, Landgoed Wolfslaar, de Gilzerwouwerbeek en de Aa of Weerij's meander bij het viaduct Effen.

Het nest bij de Gilzewouwerbeek staat in de zichtlijn vanuit de keuken van Piet en Joke Oomen. Uit respect voor de verkoop van hun boerenland aan de gemeente waardoor ze de natuurontwikkeling mogelijk maakten.

108!

Gaat het al duizelen met al die jongen? Zie dan de grafiek. Van 0 naar ca 6 in het begin, daarna ca 15 per jaar. Vorig jaar een terugval waarbij de vogelgriep voor ouders en vijf jongen fataal was. En dit jaar (2025) werd een absoluut record van 21 jongen geteld! Uit negen nesten, het grootste aantal tot nu toe!

En passant ging het totaal aantal jonge uitgevlogen uivertjes over de symbolische **100** heen! Er zijn in twaalf jaar 108 jonge uivertjes hier gezond en wel groot geworden! En in de jaren daarvoor eeuwenlang NUL, geen enkele! Wat een mooi resultaat! Daar genieten we allemaal van!

Landelijke ontwikkeling?

Maar hoe verhoudt zich dat met de trend in Nederland? De Ooievaar was altijd een normale verschijning. Maar vanaf de 50^{er} jaren ging dit door steeds intensievere landbouw hard achteruit. Als dieptepunt meldde eind zestiger jaren De Telegraaf met grote krantenkoppen dat “de Ooievaar de facto in Nederland uitgestorven was”. Er werd vervolgens van alles geprobeerd om de Ooievaar terug te krijgen. Dat ging samen met het (traag) terugdringen van landbouwgif en het scheppen van gezonde natte natuurgebieden met voldoende voedsel voor Ooievaars. Dat bestaat vooral uit grote insecten, zoals sprinkhanen, libellen, wormen, etc. Daarvoor zijn bloemrijke kruidige weilanden nodig. Anders is herstel van de ooievaarsstand zinloos. In natte voedselrijke gebieden werden ooievaarsdorpen opgericht. Volwassen Ooievaars mochten zelf de wijde wereld in. Die aanpak kreeg een grote stimulans toen dierentuinen ook ruimhartig andere ‘aanvliegers’ mee lieten eten.

Het aantal Ooievaars en gezonde natuurgebieden nam gestaag toe tot de huidige 2000. Bij alle tegenvallers in de natuur is dit een mooi resultaat van jarenlange inspanningen!



Kraamvisite en vogels kijken, Foto: Joop van Riet

En internationaal....

Maar daarmee zijn we er helaas niet. Twee derde van de Ooievaars trekt 's winters naar Frankrijk, Noord-Afrika, etc. Met veel gevaren zodat slechts 15% van de onervaren jongen dat overleeft!



Trots op haar 3 jongen, foto: Ellen Rijken

Ontwikkeling hier in Breda en de Baronie

Het eerste paartje leek een toevalstreffer, maar het paste wel in de Nederlandse trend, zij het in Brabant sterk vertraagd. Hoewel Noord-Brabant even groot is als Gelderland met een kwart van alle Ooievaars, is dat hier maar vier procent! Met de Biesbosch, Maas en rivierengebied zou je hier ook meer kunnen verwachten. Daarentegen lijkt de Bredase Baronie een voorpost. Meer westelijk komen amper broedgevallen voor. En oostelijk pas in Hilvarenbeek waar het Safaripark herstellende ooievaars opving. Met vorig jaar 150 jongen!

Zoals vanuit het Markdal bleek kan de ooievaarsstand plots veranderen. Als er geschikte kruidenrijke natuur is ontstaan, hoeft er maar één nest bebroed te worden om de groei in gang te zetten. Meer ooievaars geeft soms ook zorgen onder vogelaars. Andere vogels zouden verdrongen kunnen worden, zoals de Grutto, waar het slecht mee gaat. Maar de vraag is of die angst op een misverstand berust? Uitgebreid onderzoek van STORK vond geen gevallen van Ooievaars die jonge weidevogels roofden. Niets is echter uit te sluiten, al is een Ooievaar een luie trage jager en zijn jonge weidevogels razendsnel bij dreigend gevaar.

Hebben we leerpunten?

Zijn er met 108 jonge Ooievaars in onze regio ondanks alle toevalligheden ook conclusies en leerpunten te trekken?

Markdal

Het eerste broedgeval leek een toeval. Of waren de omstandigheden geschapen en greep de natuur zijn kans? Dat zou best eens zo kunnen zijn. Dat is dan een aanmoediging om de goede omstandigheden – voedsame kruidenrijke graslanden – te scheppen en de natuur zijn kansen te laten pakken.

De grote polders

Dan de grote natuurgebieden zoals de Vierde Bergboezem, Lage Vuchtpolder en Weimeren, Door ooievaars worden ze niet bebroed, ze lijken tijd nodig te hebben om te rijpen tot bloem- en kruidenrijke natuurgebieden.

De randen blijken wel aantrekkelijk te zijn, zoals bij de Hartel en kinderboerderij Parkzicht. Mogelijk dat meer variatie de biodiversiteit in het algemeen kan vergroten. Kleinschaligheid en variatie vormen overal de basis voor biodiversiteit.

Particuliere initiatieven?

Een aantal initiatieven van particulieren blijken succesvol. Spontaan geplaatste nestpalen trokken broedende Ooievaars aan. Denk aan de Hondsdonk, de Prinsenhoef, Strikberg, Rietdijk, de Flodderdreef (bijna). In alle gevallen zijn het locaties bij grotere voedselrijke gebieden en bieden ze een veilige thuisbasis waar de natuur zijn kansen pakt. Met kruidenrijke natuur in de omgeving als onmisbare voorwaarde.

Bredase natuur?

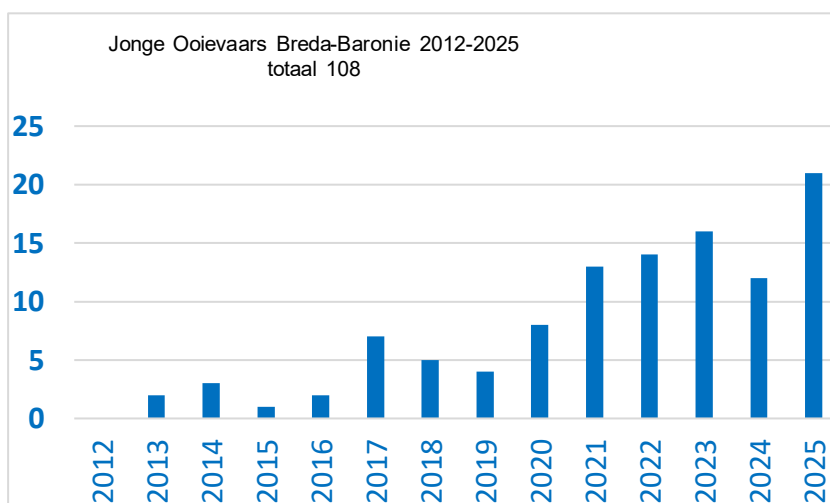
Wat zeker opvalt is het broedsucces in de kleinere gemeentelijke Bredase natuurgebieden. Is het de kleinschaligheid en daardoor de extra aandacht? Moeilijk te zeggen, maar een mooi resultaat! En bruikbaar voor uitwisseling tussen natuurbeheerders onderling.

Laten we ondertussen genieten van de kansen die de natuur met zijn ooievaars gegrepen heeft!

Met dank aan alle natuurbeheerders en de waarnemers

Raymond van Breemen, Martin Bos, Joke & Piet Oomen, Ger Duijf, Erik Rijnen, Harry van Vugt, Ellen Rijken, Ria Lambregts, Martin van Leest

Joop van Riet



Markdal eerste jaren 2012 (2 dood) - 2013 (2) - 2014 (3) - 2015 (1) - 2016 (2) = (8) M = mislukt												
		Va 2012	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal
Breda	Markdal SBB (+8)	8	4	3	2	3	4	M	M	-	-	24
Breda	Markdal A58		-	-	-	-	-	-	1	M	2	3
Breda	Flodderdreef									M	-	0
Breda-Zaartpark	Schipperspad		-	-	-	M	4	1	M	M	B	5
Breda-Effen	Viaduct Effen										3	3
Breda	Hoge Vucht Kinder		-	-	-	-	M	1	3	1	2	7
Breda	B. de Wildestraat		-	-	-	-	-	M	M			0
Breda	Rietdijk/Asterdhoeve		-	-	-	-	-	3	2	2	4	11
Breda	De Hartel		-	M	M	3	3	2	3	3	2	16
Breda-Krochten	Moerlaken Industr									1	-	1
Breda-'t Hout	Trippelerberg		-	-	-	-	-	1	M	B	-	1
Breda-Wolfslaar	Wolfslaar		-	-	-	-	-	M	1	1	2	4
Breda-Bavel	Gilzerwouwerbeek		-	-	-	-	-	M	1	1	1	3
Chaaam	Hondsdonk/Mastbos		-	2	2	2	2	2	3	1	2	16
Etten-Leur	Oostpolder		3	M	M	M	M	4	2	2	3	14
Breda e.o.	Totaal	8	7	5	4	8	13	14	16	12	21	108

Het Soorten Managementplan

In augustus van dit jaar is het SMP van de gemeente Breda toegelicht door ecooloog Wolbert van de Broek die met dit plan aan de slag gaat. Hij is nieuw bij de gemeente en sprak enkele betrokken toehoorders toe begin september 2025. De aanwezigen waren vooral vertegenwoordigers van de lokale natuurverenigingen. Ik was er ook bij en stelde dat menig Bredenaar nog nooit van dit plan gehoord heeft en dus niet weet wat het inhoudt. Vandaar mijn verhaal hierover.

Hoe werkt een SMP?

De gemeente Breda heeft één keer een uitgebreid ecologisch onderzoek laten uitvoeren door Regelink Ecologie en Landschap, een bekend ecologisch adviesbureau dat op gebiedsniveau onderzoekt, in dit geval de hele gemeente Breda. De gemeente legt in het SMP vast welke soorten waar voorkomen en welke maatregelen er op gebieds- en gebouwniveau genomen moeten worden. Het SMP wordt door de gemeente ingediend bij de provincie. De provincie verleent bij goedkeuring een gebiedsgerichte omgevingsvergunning. Deze gebiedsgerichte omgevingsvergunning hoeft daarom dus niet door iedereen (o.a. particulieren, woningcorporaties en projectontwikkelaars) afzonderlijk aangevraagd te worden en dat scheelt de aanvragers tijd en geld.



Gierzwaluw in nestkast: foto van R. v.d. Geest

Wettelijk kader

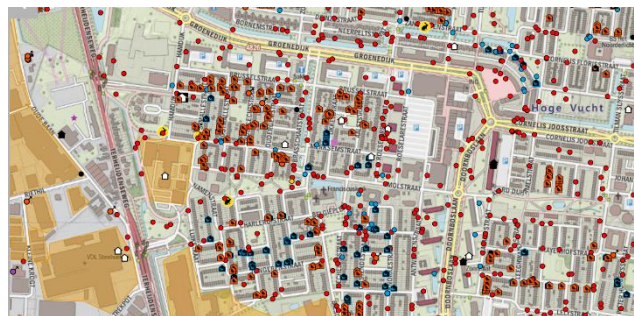
Door het SMP verandert er niets aan de wettelijke kaders voor soortbescherming. De werkwijze verandert wel. Het bij het opstellen van het SMP uitgevoerde ecologisch onderzoek vormt de basis voor het beleid binnen de gemeente Breda. De resultaten van het ecologisch onderzoek worden geregistreerd en op basis daarvan worden gevoelige zones voor soorten en populaties vastgesteld. Wanneer een partij melding maakt van (ver)bouw- of isolatieplannen, zal er dus rekening moeten worden gehouden met bestaande en bekende verblijfplaatsen. Bij een SMP wordt er onderzoek op gebiedsniveau gedaan, in plaats van op gebouwniveau. SMP's zorgen voornamelijk voor bescherming op populatieniveau (gunstige staat van instandhouding) en zo voor duurzame instandhouding van de soorten, maar de individuen worden door middel van de Ecologische Werk Protocollen (EWP's) beschermd.

Hoe verzeker ik mezelf en dus de VWG ervan dat de scan door een ecologisch bureau goed gebeurt?

Het zou mooi zijn geweest als we inzage hadden gekregen in de afspraken die gemaakt zijn tussen de gemeente en de stichting Regelink. Elke gemeente kan een ander eco-bureau kiezen met andere voorwaarden. Echter, bij provincies en omgevingsdiensten geldt er een bepaalde kwaliteitsgarantie. Daarnaast heeft de provincie of de omgevingsdienst vaak handreikingen en protocollen voor het opstellen van een SMP beschikbaar, die gebruikt kunnen worden gemaakt als voorbeeld. De gemeente Breda had kunnen vragen om onze monitoringsinformatie ter beschikking te stellen, zodat de beschikbare gegevens over aanwezige soorten zo volledig mogelijk zijn. Dat is in Breda niet gebeurd.

Voor de inwoners wordt het door middel van het SMP dus makkelijker gemaakt om zich aan de wet te houden, wat bijdraagt aan het draagvlak. Er zijn minder kosten en er is sneller inzicht in welke soorten op een locatie aanwezig zijn. Hierdoor kunnen ingrepen in de ruimte, zoals het verduurzamen van woningen, sneller doorgang krijgen, rekening houdend met de Omgevingswet (soortenbescherming). Mogelijke nadelen van het SMP liggen hem vooral in de fase van voorbereiding en uitwerking. De SMP's worden binnen relatief korte termijn doorgevoerd, zonder nog te weten wat het effect op populaties precies is. Je kunt ook zien of jouw waarnemingen in het SMP-systeem zijn opgenomen door op de kaart te kijken die door stichting Regelink is gemaakt. Zie

<https://regelink.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=SMP-Breda>. De mijne kon ik gelukkig terugvinden. Dus ik raad jullie aan ook eens te kijken wat er zo van jullie eigen waarnemingen in deze kaart staan. Hij lijkt me aardig compleet.



Deelkaart van het SMP

Tot slot

Verder wil ik nog kwijt dat er helaas allerlei nieuwe bouwplannen in de afgelopen 5 jaar zijn gerealiseerd zonder ook maar een neststeen in te metselen. Natuurlijk zijn daar uitzonderingen op maar dan moet eerst voor de Huismus wel genoeg groen zijn geplant en gegroeid. Daar gaan jaren overheen.

We zullen zien wat het SMP oplevert voor de door dit plan beschermde soorten. Ik wens de aangestelde ecooloog bij de gemeente Breda veel succes toe. Hij kan op onze steun rekenen.

Piet van Iersel

Landgoed en bosreservaat Mattemburgh

Algemeen

Mattemburgh is een landgoed met park en bos ten zuiden van Bergen op Zoom, aan weerszijden van de A4. Aan de westkant bevindt zich het landhuis met park, en aan de oostkant het bosreservaat. Beide zijn eigendom van het Brabants Landschap.

Ligging en bereikbaarheid

Het adres is Antwerpsestraatweg 183, 4631 PN Hoogerheide. Hier vind je landgoed en landhuis Mattemburgh, er is ook een parkeerplaats en horeca (vanaf 11.00 uur 's morgens). Het bosreservaat ligt aan de andere kant van de A4; je kunt daar lopend of met de auto heen door in noordelijke richting de Antwerpsestraatweg te volgen en rechtsaf te slaan, onder de A4 door naar de Zuidgeest. Daar is langs de weg her en der parkeerruimte. Wil je het landhuis overslaan, navigeer dan op Lange Steen, Hoogerheide.



Informatiebord, foto: Wilma Rasink

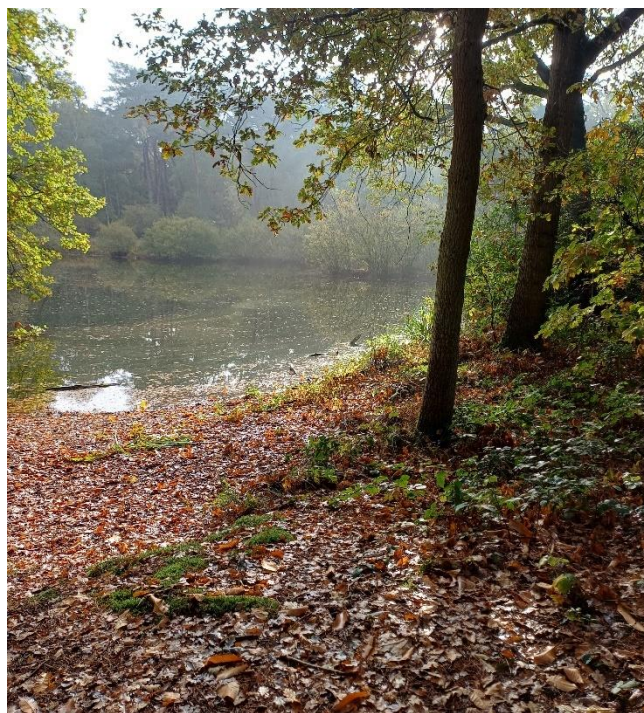
Beschrijving

Het landgoed is in het midden van de 19^e eeuw aangelegd, op wat toen nog heidegebied was. Rond het landhuis is het tuin- c.q. parklandschap in de laatste jaren in ere hersteld. Een park met oude bomen en struikenpartijen, een Franse tuin, Engelse tuin, groenten- en kruidentuin en een orangerie. Door de afwisseling van oud en jong groen, open en bebost gebied is het zeker de moeite waard om een rondje te lopen.

Het bosreservaat van 1,5 km² is eveneens rond 1850 aangelegd, en is vanaf die tijd nauwelijks beheerd. Sinds 1997 is het officieel een bosreservaat en wordt er niet meer ingegrepen behalve op de paden. Dat betekent veel dood hout, staand en liggend en een natuurlijke opeenvolging van soorten: gemengd loof- en naaldbos.

De bodem bestaat uit dekzand en stuifzand. Door een onderliggende kleilaag zijn op sommige plekken vennen ontstaan, die bij veel regen vollopen.

Deze kleilaag zorgt er ook voor dat verdroging door de drinkwaterwinning in de omgeving wat vertraagd wordt. Meer info over soorten en opbouw van het bos is te vinden in het rapport van Alterra uit 2001: www.edepot.wur.nl/18011.



Ven landgoed Mattemburgh, foto: Wilma Rasink

Mogelijkheden

Een kaartje en wandelroute vind je op de site van het Brabants Landschap via de knop 'zoeken'.

Typ 'wandelingen' en 'Bergen op Zoom' in en je vindt daar een route van het landgoed en een van het bosreservaat. Heerlijk bos om een paar uur zoek te brengen, je moet wel het geluid van de A4 voor lief nemen, hoewel dat zelfs met westenwind best meeviel.

Wat is er te zien en te horen

We hoorden en zagen: Merel, Vink, Pimpelmees, Koolmees, Staartmees, Witte Kwikstaart, Gaai, Ekster, Houtduif, Holenduif, Middelste Bonte specht, Goudhaan, Roodborst, Groene Specht.

Op waarneming.nl vind je het gebied onder Woensdrecht - Mattemburgh - oost van A4; of voor het park - west van A4, maar daar zijn weinig waarnemingen ingevoerd. Dus wie zich groepen voelt....

Wilma Rasink

Een dagje vogelen met.....

Jac van Peer



Foto: Jac van Peer

Al bijna twee jaar lang verzorgt Jac van Peer de informatie op onze website. Hij plaatst berichten en aankondigingen van lezingen en excursies, en hij houdt het laatste nieuws en de agenda up-to-date. Wie wijzigingen of nieuws heeft, stuurt dat per e-mail naar hem door. Maar hoeveel tijd kost dat eigenlijk? En is Jac, naast computerdeskundige, ook een echte vogelaar?

Hoe belangrijk is vogelen voor jou?

Niet superbelangrijk, maar wel heel leuk en spannend om te doen. Zeker nu ik met pensioen ben en meer vrije tijd heb.

Wat betekent de vogelwerkgroep voor jou?

De Vogelwerkgroep is voor mij een fijne invulling van mijn extra vrije tijd. Ik heb niet de ambitie om alle vogels snel te leren herkennen, maar ik vind het heerlijk als ik tijdens een wandeling in het Zaaipark of het Mastbos vogels zie of hoor en weet wat het is. Ik zal niet snel in de auto springen om ergens in Nederland een zeldzame vogel te zoeken, maar ik merk wel dat ik alerter ben geworden en vaker vogels herken.

Daarnaast heb ik de websitewerkzaamheden deels overgenomen van Ger, zodat hij zich meer op het secretariaat kan richten.

Waarom ben je lid geworden?

Tijdens een bierweekend met het Beyerd Biergilde op Texel, samen met onder andere Ger Duijf, onze secretaris, viel het me op hoeveel vogels daar te zien waren. Ik stelde Ger allerlei vragen, en hij raadde me aan om eens een cursus te volgen bij De Vogelwerkgroep. Dat heb ik gedaan: in het voorjaar van 2024 volgde ik de cursus 'Vogels herkennen', en sindsdien ben ik lid.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Met carnaval kom ik regelmatig vreemde vogels tegen, die wel zingen, maar niet vliegen!

Tijdens een excursie zag ik onlangs een Zwarte Ooievaar. Ik wist niet eens dat die bestond, dus dat was een bijzondere ervaring.

Wat is je lievelingsvogel?

Meeuwen, vooral de grotere soorten. Ik vind ze brutaal, grappig, behendig, sierlijk en gewoon mooi om te zien. Op de veerboot van en naar Texel at een jonge Meeuw zelfs uit mijn hand, een geweldig moment!

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Ik heb een paar cursussen gevolgd en doe af en toe mee aan een excursie. Momenteel volg ik voor de tweede keer 'Van kijken naar waarnemen', herhaling kan op mijn leeftijd geen kwaad!

Tijdens wandelingen met de honden gebruik ik vaak de app Merlin Bird, die helpt me bij het herkennen van vogels.

Wat is het mooiste vogelland?

Voor mij is dat Nederland. Er is hier zoveel te zien: watergebieden, steltlopers, trekvogels en overwinteraars. Het is ontzettend gevarieerd. Natuurlijk zijn de tropen ook prachtig en wonen daar mooie bonte vogels die in Nederland niet voorkomen, maar ja, daar kom ik niet zo snel.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Dicht bij huis is er al veel moois te vinden. Tijdens de cursusexcursies heb ik prachtige plekken ontdekt in en rond Breda, die zijn zeker de moeite waard om te bezoeken. Texel blijft daarnaast een favoriet vanwege de grote diversiteit aan vogels.

Kun je vogelen combineren met je werk of andere hobby's?

Sinds anderhalf jaar geniet ik van mijn pensioen. Daarvoor werkte ik veertien jaar bij DAF Trucks in Eindhoven als programmeur-analist in de logistiek. Nu is er volop tijd om te vogelen én voor mijn nieuwe hobby: het bouwen van houten modelboten. Momenteel werk ik aan mijn tweede project: de Essex, dat is de walvisvaarder die ooit zonk en Melville inspireerde tot het schrijven van Moby Dick. Daarnaast doe ik soms vrijwilligerswerk voor BredaPhoto en houd ik natuurlijk onze website actueel.

Zijn we nog iets vergeten?

Ik ben nog niet zo lang lid, maar ik heb al veel aardige en interessante mensen leren kennen.

Ineke Buijnsters



Zilvermeeuw, foto: Ger Duijf

De Zwarte Ooievaar

Sinds 6 à 7 jaar worden er in ons land steeds meer Zwarte Ooievaars (Ciconia nigra) waargenomen.

De laatste jaren steeds vaker, ook in ons werk- en studiegebied in West-Brabant.

Natuurlijk een opvallende verschijning, vergelijkbaar met onze gewone Witte Ooievaar (*Ciconia ciconia*), maar duidelijk veel meer zwart met felrode snavel en poten. De jongere individuen hebben een donkere snavel en poten. De Zwarte Ooievaar is in ons land een doortrekker, op reis naar Zuid-Spanje, Midden- of tropisch Zuid-Afrika. In principe kunnen ze in het gehele land worden waargenomen, maar de kans is het grootst in de meer rustige natuurgebieden. Veel waarnemingen worden gedaan in augustus, september en oktober. Zelfs in de zomer worden er nog wel eens Zwarte Ooievaars gezien. Dat komt omdat er niet ver van onze landsgrenzen enkele broedgebieden liggen. In de Belgische Ardennen is het broeden van al enkele tientallen exemplaren reeds jaren bekend. Ook in Duitsland worden jaarlijks nestelende Zwarte Ooievaars vastgesteld (2011-2016: zeker 800-900 broedparen), vooral in Nedersaksen. De meeste Zwarte Ooievaars broeden in Letland, Polen (toename van broedgevallen in de Bierbza) en Wit-Rusland. Ze broeden in uitgestrekte bossen met open moerassige plekken in verband met het vergaren van voedsel. In de zomer worden er de laatste jaren altijd wel Zwarte Ooievaars gespot in de veengebieden van Oost-Brabant en Limburg! Wie weet over enkele jaren voor ons land een nieuwe broedvogel?

Geschiedenis

In de avifauna van Noord-Brabant staat de soort te boek als een vrij zeldzame gast in het zomerhalfjaar. Van 1843 tot 1966 waren er maar vijf vondsten(!) en negen waarnemingen.

In de jaren '80 werden er maar 25-30 exemplaren gezien, ook toen al in de voorjaarsperioden op doortrek (SOVON). De kans om de Zwarte Ooievaar te zien, werd daarna steeds groter (SOVON 1989-2014).

Enkele recente waarnemingen nabij Breda

1 ex. op 28-07-2025 op 't Zoet te Breda

1 ex. op 18-08-2025 in de Lage Vuchtpolder Breda

1 ex. op 14-09-2025 op Pannenhoef 'De Bak' in Rijsbergen

1 ex. op 12-04-2025 in de Blauwe Kei Breda

3 ex. op 10-08-2024 in de Maaïen Alphen-Chaam

Zo zie je maar dat deze zeldzame verschijning toch steeds meer wordt waargenomen!

Willem Veenhuizen

Bronnen:

Avifauna van Noord-Brabant, Van Erven e.a. 1967.

SOVON 1987, Atlas van de Nederlandse Vogels.

Waarneming.nl., Google.

Archief West Brabantse Vogelwerkgroep, Hans vd Sanden.

Zwarte Ooievaar



Zwarte Ooievaar, foto: Ria Lambregts

Waarnemingen

Waarnemingen verzameld door Hans van der Sanden

1	Roodkeelduiker	28-10-2025	Breda	Waterakkers	Leo Nagelkerke
1	Geoorde Fuut	4-9-2025	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Hans van Kluiven
80	Aalscholver	26-10-2025	Breda	Asterdplas	Erik van Boxtel
1	Roerdomp	25-8-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Hans Diepstraten
33	Koereiger	20-10-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Hans Diepstraten
6	Kleine Zilverreiger	1-9-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Gert Bouwmeester
1	Purperreiger	3-9-2025	Zundert	Rijsbergen - Krabbenbosschen	Gerard Sand
1	Zwarte Ooievaar	18-8-2025	Breda	Hooijdonk	Rutger van Ouwerkerk
80	Lepelaar	1-9-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Spieringpolder	Gert Bouwmeester
5	Wilde Zwaan	18-10-2025	Steenbergen	Dintelse Gorzen -	Leo Nagelkerke
6	Rotgans	6-10-2025	Steenbergen	Dintelse Gorzen -	Jan Benoist
10	Casarca	30-8-2025	Breda	Prinsenbeek	Tim van Oerle
60	Bergeend	20-10-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Piet van Iersel
2000	Wintertaling	20-10-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Piet van Iersel
60	Pijlstaart	6-10-2025	Steenbergen	Dintelse Gorzen -	Piet van Iersel
1	Bahamapijlstaart	21-10-2025	Steenbergen	Dintelse Gorzen -	Hans Goossens
9	Krooneend	2-9-2025	Bergen op Z	Zoommeer oost	Jan Benoist
3	Tafeleend	11-9-2025	Breda	Waterakkers	Bianca van den Berg
3	Midd Zaagbek	29-10-2025	Drimmelen	Brabantse Biesbosch - Spaarbekken	Hans van Kluiven
1	Wespendief	28-8-2025	Breda	Markdal	Willem van Liemt
1	Rode Wouw	28-9-2025	Breda	Rooskensdonk	Erik van Boxtel
1	Zeearend	24-8-2025	Drimmelen	Hooge Zwaluwe	Bart Jaspers
1	Bl Kiekendief	19-10-2025	Drimmelen	Lage Zwaluwe -	Jan Benoist
1	Havik	11-8-2025	Breda	Hooydonk	Remko Hanssens
2	Visarend	6-9-2025	Drimmelen	Brabantse Biesbosch -	Ernest Piethaan
1	Boomvalk	21-9-2025	Etten-Leur	Oostpolder e.o.	Peter Melissen
1	Slechtvalk	24-10-2025	Alphen-Ch	Chaam - Bleeke Heide	Willem van Liemt
9	Patrijs	30-10-2025	Drimmelen	Zevenbergschen Hoek - Zonzeel	Mathilde Marijnissen
3	Kraanvogel	19-10-2025	Breda	Hooydonk	Jarek van Houten
2	Steltkluut	3-8-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Reinier van Loo
500	Goudplevier	13-9-2025	Steenbergen	Dinteloord - Drievriendenpolder	Joost Simons
1	Temmincks StrL	4-8-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Hans Diepstraten
41	Watersnip	21-8-2025	Etten-Leur	Kelsdonk e.o.	Andres Scherff
1	Regenwulp	8-10-2025	Breda	Rooskensdonk	Jarek van Houten
5	Zwarte Ruiter	26-8-2025	Breda	Markdal	Ria Lambregts
1	Bosruiter	10-9-2025	Etten-Leur	Kelsdonk e.o.	Andres Scherff
1	Reuzenster	13-9-2025	Steenbergen	Dintelse Gorzen -	Joost Simons
1	Gierzwaluw	1-9-2025	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Hans Diepstraten
1	Kleine B Specht	6-8-2025	Drimmelen	Brabantse Biesbosch -	Mark Langstraat
1	Boerenzwaluw	1-10-2025	Breda	Hooijdonk	Ger Duijf
10	Huiszwaluw	8-9-2025	Breda	Teteringen	Leo Nagelkerke
1	Grote Gele Kwikst	23-10-2025	Breda	Westerpark	Marjo Lips
1	Paapje	13-10-2025	Breda	Prinsenbeek - Halderdonk	Netty Rook
1	Tapuit	29-10-2025	Drimmelen	Terheijden - Munnikenhof e.o.	Wim Scholten
1	Graszanger	18-10-2025	Steenbergen	Dintelse Gorzen -	Mitchell Krijnen
2	Baardman	21-10-2025	Bergen op Z	Molenplaat - Plaatkade	Hans Goossens
2	Gauwe Klauwier	4-8-2025	Zundert	Achtmaal - De Matjens	Martin van Leest
1	Klapekster	18-10-2025	Steenbergen	Dintelse Gorzen	Joost Simons



Baardman , foto: Leo Wijering



Gauwe Klauwier, foto: Harald Jansen



Klapekster, foto: Ria Lambregts



Koereiger op rug van Schotse Hooglander. Keep op zonnebloem. Klappekster op de Strijbeekse hei.
Foto's Ria Lambregts